

Onsdagen den 21 maj em.

Kl. 19.30

*Förmåner inom frivilligförsvaret*

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

### 13 § Föredrogs

försvarsutskottets betänkande

1985/86:10 om förmåner inom frivilligförsvaret (prop. 1985/86:134),

skatteutskottets betänkanden

1985/86:37 om ändring i tullagen (1973:670) m. m. (prop. 1985/86:93),

1985/86:42 om stämpelskatten på aktier (prop. 1985/86:157) och

1985/86:44 om vissa frågor inför allmän fastighetstaxering år 1988 (prop. 1985/86:160).

### Anf. 152 TREDJE VICE TALMANNEN:

Försvarsutskottets betänkande 10 samt skatteutskottets betänkanden 37, 42 och 44 kommer att debatteras i nu nämnd ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså försvarsutskottets betänkande 10 om förmåner inom frivilligförsvaret. I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för punkterna 1 och 2.

### Förmåner inom frivilligförsvaret

#### Anf. 153 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Detta ärende är viktigt för vårt totalförsvaret. Det handlar om frivilligförsvaret. Det finns inte mindre än 22 organisationer i vårt land som organiserar frivilliga. Det är 750 000 medborgare som är engagerade i det frivilliga försvaret.

I detta ärende finns det tre reservationer. Jag skall be att få yrka bifall till reservationerna 1 och 2.

När det gäller den första frågan som tas upp i betänkandet, rätten till ledighet för deltagande i frivillig försvarsverksamhet, har vi dess bättre kommit överens i utskottet. Vi moderater har motionerat om att en sådan rätt skall tillkomma den som är krigsplacerad. Vi har kunnat konstatera att regeringen inte ville gå med på att en sådan rättighet blev lagstadgad. Vi har naturligtvis pläderat med de ytterst starka argument som finns för att införa

en lagstadgad rätt till ledighet för deltagande i frivillig försvarsverksamhet, som det heter.

Jag ber att här få hänvisa till den redogörelse som överbefälhavaren har gjort och som återges i vår moderata motion. ÖB konstaterar i denna att det råder en obalans i rekryteringen av frivillig personal, att det är viktigt att kvinnornas deltagande underlättas och att likställdhet mellan frivillig och värnpliktig personal bör råda. ÖB säger också att möjligheten att förbättra de frivilligas utbildning genom att i större utsträckning integrera frivilligutbildningen med annan utbildning, t. ex. försvarsmaktsövningar och sektorsövningar, bör ges.

Socialdemokraterna i utskottet har efter hand gett med sig, och vi har kommit fram till en stark skrivning. Den är stark i den bemärkelsen att utskottet samfällt har gjort en beställning hos regeringen. Jag läser slutradererna i utskottets skrivning:

”Mot denna bakgrund finner utskottet angeläget att regeringen aktivt och utan tidsutdräkt förbereder ett lagförslag i ämnet. Utskottet har anledning räkna med att så sker utan att riksdagen nu gör ett särskilt uttalande. Syftet med motionerna 528 (c), 529 (fp) och 531 (m) får därmed anses vara tillgodosett.” Vi räknar med att denna beställning hos regeringen nu skall leda till så snara åtgärder att den särskilda hemställan i moderatmotionen om ett ikraftträdande den 1 januari 1987 skulle kunna förverkligas. Det finns visserligen några sidor av denna ledighetsproblematik som kan behöva diskuteras, men det kan ske snabbt.

Herr talman! Låt mig bara i korthet beröra reservationerna. Den första handlar om timarvode till instruktörer, där vi moderater vill att maximigränsen per dygn höjs från föreslagna åtta timmar till tolv timmar. Vi anger att det bl. a. blir dyrare med utskottets föreslagna åtta timmar. Det behövs nämligen fler instruktörer i så fall, åtminstone för hemvärnet. Hemvärnet har nämligen gått in för 24 timmars veckoslutskurser. Om det då sätts en gräns vid åtta timmar innebär det att instruktörerna måste ta tre dagar i anspråk eller att det behövs fler instruktörer, vilket också blir dyrare.

Vi moderater vill alltså anpassa maximigränsen till den nyordning som gäller, dvs. 24-timmskurser – 2 gånger 12 blir som bekant 24.

Den andra reservationen handlar om veckokursarvode, som av utskottets majoritet föreslås bli 150 kr. per dag. Vi föreslår en höjning till 300 kr. per dag, därför att skillnaden eljest blir för stor. Timarvodet ger i utskottsförslaget dubbelt så mycket under en veckoslutskurs som dagarvodet ger under mer än en veckas arbete för instruktörerna. Både Centralförbundet för befälsutbildning och överbefälhavaren har delgett utskottet denna uppfattning, som vi moderater och centerpartister för fram.

Jag hoppas, herr talman, att socialdemokraterna vill ta del av de skrivelser i detta ärende som har kommit in till utskottet från frivilligorganisationerna, från centralförbundet och från överbefälhavaren. Där kan var och en själv konstatera att det blir en mycket märklig situation om en instruktör frivilligt ger sig ut på söndagen för att börja sitt arbete under en veckokurs, som i allmänhet har sin begynnelse på söndagkvällen med genomgång. Vederbörande har då en resa bakom sig, och denna helg är alltså spolierad för åtminstone andra vanliga veckoslutsaktiviteter.

Sedan fortsätter arbetet som frivilliginstruktör under veckans alla dagar fram t. o. m. lördag vid lunchtid – det är inte fråga om att sluta på en fredag. Först efter lunchtid kan vederbörande instruktör lämna detta mycket angelägna arbete, som han eller hon har utfört. För det skulle alltså ersättningen bli hälften av vad som utgår för motsvarande arbete under lördag och söndag på en veckoslutskurs.

Med det i all korthet anförda, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 2 i försvarsutskottets betänkande nr 10.

**Anf. 154 LARS SUNDIN (fp):**

Herr talman! Omkring 750 000 människor i 22 olika organisationer deltar i dag i det svenska frivilligförsvaret. Det är inte för mycket sagt att vårt svenska totalförsvaret inte skulle kunna fungera utan alla dessa människors mycket betydelsefulla frivilliga insatser. Det är heller inte för mycket sagt att det svenska frivilligförsvaret är något av en folkrörelse.

Det är mot den bakgrunden som vi i folkpartiet i en motion krävde att man skulle ha rätt till ledighet när man deltar i frivillig försvarsverksamhet, precis så som frivilligförmånskommittén (FFMK) föreslog i sin utredning, alltså inte bara när man gör repetitionstjänst utan också vid grundutbildning, befodringsutbildning och kompletteringsutbildning.

Nu hemställer utskottet att riksdagen avslår den folkpartimotionen liksom liknande motioner från moderata samlingspartiet och centerpartiet men med en så positiv skrivning, att vi inte finner anledning att reservera oss. Utskottet skriver nämligen att det finner det "angeläget att regeringen aktivt och utan tidsutdräkt förbereder ett lagförslag i ämnet. Utskottet har anledning räkna med att så sker utan att riksdagen nu gör ett särskilt uttalande."

Herr talman! Positivare kan det knappast sägas!

Däremot har folkpartisterna i utskottet reserverat sig när det gäller storleken på veckokursarvudet och timarvudet till tillfälliga instruktörer. Det är en grannliga uppgift att göra den rätta avvägningen mellan dessa två arvoden. Vi i folkpartiet tycker inte att regeringen och majoriteten i utskottet funnit den. Skillnaden är enligt vår mening för stor och bör utjämnas så, att veckokursarvudet bestäms till 250 kr. och timarvudet till 80 kr. under lördag och söndag eller annan helgdag samt till 100 kr. under övriga dagar. Det är enligt vår mening en bättre relation mellan dessa två arvoden.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 3 i försvarsutskottets betänkande nr 10.

**Anf. 155 INGBRITT IRHAMMAR (c):**

Herr talman! I försvarsutskottets betänkande 1985/86:10 behandlas frågan om förmåner inom frivilligförsvaret.

Frivilligförsvaret är ett viktigt komplement till de statliga försvarsåtgärderna. Det finns, som redan nämnts här, för närvarande 22 olika frivilligorganisationer med sammanlagt ca 750 000 personer som deltar i frivillig försvarsverksamhet. Arbetsuppgifterna varierar. Några har som uppgift att rekrytera och utbilda för befattningar i både den militära delen och de civila delarna av totalförsvarets krigsorganisation. Andra uppgifter är utbildning och övningar för den enskildes personliga färdigheter att verka inom totalförsvaret.

För att snabbt kunna mobilisera vårt totalförsvaret är det angeläget att skapa en god vilja till frivilliga insatser för att försvara vårt land. Frivilligverksamheten skapar dessutom ett positivt gensvar både hos allmänheten och hos statsmakterna. Men det finns problem inom verksamheten i dag. Det är svårt att få fram tillräckligt antal kvalificerade instruktörer för att få till stånd effektiv och bra utbildning.

Kvinnors deltagande i utbildningen behöver underlättas – det råder i dag en obalans i rekryteringen av frivillig personal på den sidan. Kvinnor får som bekant hela sin utbildning inom försvaret på frivillig väg.

Regeringen har, vilket är bra, i sin proposition 1985/86:134 föreslagit vissa förbättringar inom frivilligförsvarets förmånssystem.

I centermotionen av Gunnar Björk i Gävle och Gunhild Bolander föreslås ytterligare förbättringar. Där poängteras nödvändigheten av rätt till ledighet för att delta i övningar. Dessutom hemställs att veckokursarvudet per dag måste höjas från 150 kr. till 300 kr. för instruktörer.

Vad gäller centerns krav på rätt till ledighet för deltagande i frivilligutbildningen – det är för resten inte bara centerns krav utan, som vi hört här tidigare, också folkpartiets och moderaternas – delas detta krav av såväl frivilligförmånskommittén som ÖB. Ja, även försvarsministern uttalar förståelse för sådana argument. Utskottet har i sin skrivning en positiv inställning till att en sådan rätt införs.

Utskottet finner det angeläget att regeringen aktivt och utan tidsutdräkt förbereder ett lagförslag i ämnet. Syftet med centerns motion är därmed tillgodosett, och jag yrkar bifall till utskottsbetänkandets hemställan i den delen.

Kravet på ökat veckokursarvode biträds inte av utskottet. I reservation 2 framgår vår mening, nämligen att veckokursarvudet blir för litet i jämförelse med timarvudet.

Enligt majoritetens mening skall instruktörer få 150 kr. per dag i veckokursarvode. Det innebär att för en hel veckas arbete, från söndag till lördag, utgår 1 050 kr. till instruktörer.

Sju dagars instruktörsverksamhet under en central veckokurs ger alltså halv inkomst i förhållande till två och en halv dags instruktörsverksamhet under ett veckoslut. Det är inte tillfredsställande, anser vi i centern.

Instruktören avsätter delar av två veckoslut för en central kurs. Utöver sin tjänst som lärare på dagtid skall instruktören även kunna vara tillgänglig på kvällstid under veckan för att diskutera, svara på frågor, m. m. Det krävs med andra ord stora insatser från instruktörens sida. En höjning av veckokursarvudet utifrån även dessa synpunkter är väl befogad, anser vi.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2.

**Anf. 156 OLLE GÖRANSSON (s):**

Herr talman! I försvarsutskottets betänkande 10 angående förmåner inom frivilligförsvaret gör utskottet ett mycket viktigt konstaterande. Man säger att det är av mycket stor betydelse att varje enskild svensk medborgares önskan och vilja att göra en insats inom totalförsvaret får ett positivt gensvar såväl inom den allmänna opinionen som hos statsmakterna.

Eftersom regeringen i proposition 1985/86:134 föreslår stora förbättringar

när det gäller ersättningar och andra förmåner, menar vi socialdemokrater att vi därmed har understrukt hur viktigt det är att upprätthålla och uppmuntra det frivilliga försvarsintresset.

Genom det förslag vi nu behandlar ökas också frivilligpersonalens möjligheter väsentligt att såväl delta i grundutbildningen som att fullgöra den avtalsenliga tjänstgöringen.

Den s. k. frivilligförmånskommittén föreslog att man skulle införa en lagstadgad rätt till ledighet. Departementschefen har varit litet försiktigare, och utskottet har å sin sida velat markera klart och entydigt att detta är en viktig rättighet som regeringen måste lägga fram förslag om snarast.

Låt mig med några ord redogöra för vad det egentligen är som gäller i dag.

Vi har en lag som stadgar arbetstagares rätt till ledighet för utbildning. Lagen ger inte arbetsgivaren rätt att neka arbetstagaren ledighet för studier. Däremot har arbetsgivaren en möjlighet att i viss begränsad omfattning skjuta på den begärda ledigheten. I lagen anges inte något om ekonomiska förmåner, men Arbetsgivareföreningen rekommenderar dock ett bidrag med 25 % av lönen vid frivillig befälsutbildning och även vid hemvärnsutbildning.

Jag vill säga detta, eftersom det nästan framstår som om det vore regeringen som vore ovillig att införa en lagstadgad rätt till ledighet. Jag upplever det nog närmast som att det är arbetsmarknadens ena part, Arbetsgivareföreningen, som är motståndare till att stifta en lag om rätt till ledighet för frivilligpersonalen.

Det finns också några motioner med krav på rätt till ledighet för deltagande i frivillig försvarsverksamhet. Även i dessa motioner påpekas att kommitténs förslag skulle innebära svårigheter för arbetsgivaren och att det därför är mycket viktigt att arbetsgivarnas inställning till frivilligförsvaret blir mera positiv än vad vi upplever att den är i dag. Låt mig bara få framföra vad Arbetsgivareföreningen understryker i sitt remissvar. SAF säger där att de tvingande regler om rätt till ledighet som i dag belastar näringslivet medför störningar i verksamheten och därmed höjer produktionskostnaderna, varigenom konkurrenskraften försvagas. Arbetsgivareföreningen framhåller även att de kostnadsökningar som en lagstadgad rätt till ledighet skulle medföra, skulle innebära krav på ett omprövande av rekommendationen om bidrag med 25 % av lönen.

Herr talman! Jag bara konstaterar att den attityd som Arbetsgivareföreningen intar i sitt remissyttrande inte andas någon större förståelse för en positiv inställning till frivilligförsvaret.

Jag tror att det skulle vara viktigt om man kunde nå ett samförstånd med arbetsgivarparten, vilket också regeringen förordar i sin proposition. Därmed skulle också de bästa förutsättningarna skapas för att en lagfäst rätt till ledighet på ett smidigt sätt skulle kunna omsättas i praktiken. En förutsättning för att detta skulle kunna ske är emellertid att arbetsgivarna på ett effektivt sätt informeras om förslagets betydelse för totalförsvaret. Det är väl mot denna bakgrund som man skall se utskottets skrivning om att riksdagen står enig bakom uttalandet att frivilligförsvaret spelar en stor roll inom totalförsvaret.

Försvarsdepartementet vill sålunda, med arbetsmarknadsdepartementets

medverkan, genom en god information och klarlägganden söka påverka arbetsgivarna att inta en mer liberal och positiv inställning i denna fråga.

När det gäller de ekonomiska ersättningar som föreslås i propositionen, vill jag från början säga att dessa förslag i likhet med utskottets skrivning har utformats mot bakgrund av den strävan som finns att åstadkomma ett förmånssystem som är enkelt, lätt att administrera och inte minst rättvist. För att inom den kostnadsram som anvisats kunna uppfylla de krav som framför allt i remissyttrandena har ställts på en utvidgning av dagpenningssystemet jämfört med kommitténs förslag, menar vi att förmånssystemet även skall kunna omfatta hemortsutbildning. Vi föreslår därför ett något lägre instruktörsarvode än vad kommittén har förordat. Jag menar att de totala förbättringar som sker dock är betydande i jämförelse med det system som gäller i dag.

I reservation 2, som grundar sig på krav som framförs i tre motioner, jämför man den ersättning som en instruktör åtnjuter vid veckokurser med vad som kan utgå vid veckoslutskurser. Man anser att ersättningen i det första fallet blir alltför låg. Jag tror emellertid att både Ingbritt Irhammar och övriga talare här inte tar hänsyn till att instruktörerna vid veckokurser även får ersättning för förlorad lön. Detta är någonting som skall tas i beaktande när man jämför mellan å ena sidan veckokurser och å andra sidan veckoslutskurser. En sådan här ersättning blir ju inte aktuell vid en veckoslutskurs, eftersom den i de flesta fall genomförs på såväl elevens som instruktörens fritid. Jag menar att man därför bör ha ett litet större arvode när inte någon ersättning utgår för förlorad lön.

I reservation 3 vill folkpartiet främst öka veckokursarvodet på bekostnad av arvodet under veckoslutskurserna. Det kan vi inte ställa upp på.

Herr talman! Som jag sade tidigare menar jag att föreliggande förslag inte på alla punkter täcker vad frivilligorganisationerna önskar, men vem kan egentligen få det? Här har man dock föreslagit ett system som är så rättvist som möjligt. Det är också ett enkelt och lätt administrerat system. Framför allt innebär det en klar förbättring jämfört med vad som gäller för närvarande.

Herr talman! Därmed yrkar jag bifall till försvarsutskottets hemställan i betänkande 10 och avslag på reservationerna.

#### **Anf. 157 GÖTHE KNUTSON (m):**

Herr talman! Som väntat anförde utskottsmajoritetens talesman Olle Göransson en passus, som står i försvarsdepartementets promemoria till utskottet beträffande frågan om det paradoxala i arvoden under veckokurser resp. veckoslutskurser. Det står i försvarsdepartementets promemoria, där man försvarar detta missgrepp, att de som företräder den mera förnuftiga synen på förslaget – de borgerliga – inte skulle ha tagit hänsyn till att instruktörer vid veckokurser även får ersättning för mistad lön. Men nu är ju daglönarnas tid svunnen och förbi. Det utgår lön för mer sammanhängande perioder. I många yrken är det vanligt att man arbetar lördagar eller söndagar i stället för någon annan veckodag. Man räknar inte att lönen utgår från måndag morgon till fredag eftermiddag utan lönen utgår för en sammanhängande period. Nu kan det för all del invändas att det också finns

timavlönade. Men lönen ligger i botten för all verksamhet.

Vad man inte skall glömma är att en mycket stor del av kurserna är kvällskurser. De som frivilligt går ut som instruktörer offrar mycket av det som andra anser vara bekvämlighet, rättighet, fritid etc. Det är mycket vanligt att man offrar semester. Då kan någon invända, att i så fall har man dubbelt betalt. Men denna typ av argumentering är inte särskilt relevant i detta ärende. När nu Centralförbundet för befälsutbildning och likaså överbefälhavaren så skarpt har framfört sin uppfattning, vore det anmärkningsvärt om inte socialdemokraterna skulle förstå att det är en otymplighet och en orättvisa i det system som föreslås.

Herr talman! Jag skall senare, om tillfälle ges, också ta upp den underliga argumentation som Olle Göransson hade beträffande arbetsgivarnas attityd. Här skyller man plötsligt på att arbetsgivarna skulle lägga hinder i vägen för regeringen att lägga fram ett förslag och fatta ett beslut om lagstadgad ledighetsrätt.

**Anf. 158 INGBRITT IRIHAMMAR (c):**

Herr talman! Olle Göransson betonade att förslagen som här läggs fram skall vara såväl rättvisa som enkla och lättadministrerade. Mot den bakgrunden frågar jag mig om det är svårare att administrera ett veckokursarvode på 300 kr. än ett på 150 kr. Reservanternas förslag borde väl vara lika enkelt och lättadministrerat som regeringens.

Olle Göransson talade också om att instruktörer vid veckokurser får ersättning även för mistad lön. Det är, som också sades här tidigare, inte alltid så. På förbanden råder befälsbrist. Den får ofta täckas med tillfällig tjänstgöring av värnpliktiga reservbefäl. Förbandscheferna får allt svårare att avdela de kvalificerade befäl som behövs som instruktörer för central kursverksamhet. Det innebär att intresserade instruktörer ofta tar semester för att kunna vara borta från förbandet en vecka och tjänstgöra som instruktörer på dessa centrala kurser. Då har man ingen ersättning för mistad lön. Därför blir en ersättning på 150 kr. per dygn för liten.

Man kan också fråga sig hur rimligt det är att man för sju dagars instruktörsverksamhet får ca 1 000 kr. i veckokursarvode, medan man för två och en halv dags verksamhet med timarvode får 2 000 kr. Vari ligger det rättvisa i detta? Så orättvisa förslag gör det knappast lättare att få tag i väl kvalificerade instruktörer, anser vi i centern. Men vi kan vara överens om att det är bra att riksdagen står enig bakom kravet på rätt till ledighet för att delta i övningarna.

**Anf. 159 LARS SUNDIN (fp):**

Herr talman! När det gäller rätten till ledighet för deltagande i frivilligförsvaret är naturligtvis en effektiv information till arbetsgivarna viktig så att svårigheterna inte överdrivs. En lagfäst rätt till ledighet för frivillig försvarsverksamhet kommer inte att innebära särskilt stora eller många bortfall på grund av tjänstledighet. Frivilligförmånskommittén uppskattade att högst 7 000 frivilliga årligen kommer att utnyttja den lagfästa rätten till ledighet, vilket innebär ca 3 % av totalantalet tjänstgöringsdagar. Konsekvenserna för

Prot. 1985/86:147  
21 maj 1986

*Förmåner inom frivilligförsvaret*

arbetsmarknaden torde därför inte vara särskilt stora men värdet för totalförsvaret mycket stort.

När det gäller förmånerna har kritiken från olika håll riktats mot just avvägningen mellan de två typerna av arvoden, mellan det relativt höga timarvudet vid veckoslutskurser och det ganska låga veckokursarvudet. Vi i folkpartiet tycker att man inom den kostnadsram som nu står oss till buds inte kan göra annat än försöka utjämna skillnaden på det sätt som vi föreslår i vår motion. Vi anser att veckokursarvudet bör bestämmas till 250 kr. och timarvudet till 80 kr. under lördag-söndag eller annan helg samt till 100 kr. övriga dagar. Det är enligt vår mening en bättre relation mellan arvoden.

**Anf. 160 OLLE GÖRANSSON (s):**

Herr talman! Bara några kommentarer.

Ja, herr Knutson, jag försökte bara återge ungefär hur Arbetsgivareföreningen här i landet resonerar. Man säger att inför riksdagen en lag om rätt till ledighet för deltagande i frivilligförsvarets kurser tar man bort rekommendationen om att ge de anställda ersättning med 25 %. Jag kan inte uppfatta detta som något annat än ett visst hot från Arbetsgivareföreningen. Det innebär: Ge sjutton i att lagstifta om det här!

Vi skall inte ta till det värsta utan i stället utgå från att även Svenska arbetsgivareföreningen försöker förstå att frivilligförsvaret har oerhört stor betydelse för totalförsvaret i detta land. Kan vi hjälpas åt, Göthe Knutson, att övertala Arbetsgivareföreningen och näringslivet på detta område, tror jag att det skulle tjäna såväl totalförsvaret som frivilligförsvaret.

Vad så gäller veckokursarvudet kontra veckoslutsarvudet kan jag bara konstatera att inte ens de tre borgerliga partierna kan ena sig om en gemensam linje, utan moderaterna och centern står för en linje och folkpartiet för en annan. Det föreligger alltså tre olika förslag om hur dessa pengar bäst skall fördelas. Ni får inte tro att det bara handlar om att ni omfördelar pengar och att det rör sig om samma totalsumma. Enligt gjorda beräkningar lägger ni på drygt 1 milj. kr. för att få er ekvation att gå ihop. Så förhåller det sig faktiskt, Kerstin Ekman.

Än en gång, Ingbritt Irhammar, vill jag säga att det borde ha gått att uppnå enighet om vårt förslag, men tyvärr har vi ett par reservationer att dras med.

**Anf. 161 GÖTHE KNUTSON (m):**

Herr talman! Även de i utskottet som har räknat fram denna miljon i merkostnader har medgett att det kan vara ett felaktigt belopp. Med åttatimmarsgräns för timarvudet under veckoslut blir dessutom kostnaderna, som jag framhöll i mitt första inlägg, större därför att det krävs fler kursdagar och fler instruktörer. Vi kan i så fall tillgodoräkna oss den inbesparade merkostnaden för att ge en rättvisa åt den ersättning som utgår per dag under veckokurser.

Jag tycker att Olle Göranssons bild av SAF är orättvis. I propositionen återges vad Svenska arbetsgivareföreningen rekommenderar företagen. Så här står det: "Vi rekommenderar företagen en välvillig bedömning i samband med sådan utbildning", dvs. frivillig försvarsutbildning. Det gäller också för hemvärnet. Olle Göransson inför då ett presumtivt hot från SAF. SAF skulle



ta bort den 25-procentiga ersättningen, säger han. Den 25-procentiga ersättning som utgår från företagen till dem som engagerar sig i frivilligförsvaret är ett exempel på den utomordentliga välvilja med vilken arbetsgivarna ser på denna viktiga del av totalförsvaret.

Samtidigt skall vi betänka att det finns en mängd ledighetslagar. Det är väl ganska naturligt att man i en förhandlingssituation tänker sig för och frågar sig vad det leder till, om man fortsätter att betala – som i detta fall – 25 % av lönen eller semesterersättningen vid utbildning som ges enligt en lag om rätt till ledighet. Kanske kommer det också att krävas ersättning från arbetsgivaren enligt de 20 eller 21 andra lagrummen. Jag kan tänka mig att man i en förhandlingssituation också tänker på det viset.

Men låt oss slå fast att arbetsgivarna har en ytterligt positiv attityd till frivilligförsvaret. Det är regeringen som nu har gjort affär av att man från SAF:s sida inte alldeles oreserverat har kunnat säga ja till de krav som kommer dels från frivilligrörelsen, dels från de borgerliga partierna.

Med detta, herr talman, hoppas jag att Olle Göransson har förstått att man skall göra en riktig bedömning och skapa rättvisa även i debatten.

**Anf. 162 INGBRITT IRHAMMAR (c):**

Herr talman! Olle Göransson oroar sig för att de tre borgerliga partierna inte har kunnat enas om ett förslag. Men för att uppnå ett bra resultat, Olle Göransson, hade det varit bättre om vi hade varit fyra partier, eller att åtminstone socialdemokraterna hade gått med moderater och centerpartister här.

Olle Göransson betonade det enkla, det lättadministrerade och det rättvisa, men jag fick ingen förklaring till varför det är enklare och mera lättadministrerat med 150 kr. än med 300 kr. per dag i veckokursarvode. Och när man betonar rättvisan, borde väl socialdemokraterna ha ställt upp på de 300 kronorna. Jag beklagar att det inte sker.

**Anf. 163 OLLE GÖRANSSON (s):**

Herr talman! Det är klart att det är ingen större svårighet att administrera 300 kr. än 150, eller tvärtom. Men då börjar man nog tumma litet grand på det belopp som står till förfogande för den här reformen. Jag tror att Ingbritt Irhammar håller med mig om att det är stor skillnad mellan beloppen.

Som jag sade förut, beräknas merkostnaden i fråga om instruktörsarvodenas förändring till en dryg miljon, och det är den miljonen som fattas för att vi skall kunna tillgodose alla de önskemål som finns.

Arbetsgivareföreningen är tydligen det som den här debatten mest kommer att kretsa kring. Jag bara redogjorde för vad jag konstaterade när jag läste SAF:s hela remissyttrande. Man talar om att man i dag rekommenderar sina medlemmar att de skall ge bidrag med 25 % av lönen. Det är positivt, tycker också jag. Men om nu riksdagen och regeringen skulle komma med förslag till tvingande regler om rätt till ledighet kan vi bli tvungna, säger SAF, att ompröva rekommendationen om bidrag med 25 % av lönen.

Jag talar inte om dagsläget. I dag finns rekommendationen. Men Arbetsgivareföreningen säger att den kan tänka sig att ompröva sin

rekommendation om vi gör någonting på det här området. Jag tycker att det vore tråkigt om SAF skulle falla för den frestelsen.

**Anf. 164 INGBRITT IRHAMMAR (c):**

Herr talman! Det gläder mig att Olle Göransson nu instämmer i att det inte är enklare och mera lättadministrerat med 150 kr. än med 300 kr. Då faller det argumentet.

Ett nytt argument som Olle Göransson för fram är att det saknas pengar, och det är någonting som det behöver räknas vidare på. Problemet, som vi ser det, är att få fram väl kvalificerade instruktörer, och för det behövs mera rättvisa ersättningar. Det är därför vi arbetar för en höjning.

**Anf. 165 GÖTHE KNUTSON (m):**

Herr talman! Vad jag reagerade mot var Olle Göranssons felaktiga bild av arbetsgivarna, enkannerligen Svenska arbetsgivareföreningen. Men nu har han efter hand nyanserat bilden och medger att det är positivt att arbetsgivarna betalar 25 % av lönen till dem som frivilligt utbildar sig för totalförsvaret. Jag utgår ifrån att Olle Göransson också har sett SAF:s rekommendation som ytterligt positiv.

Det är då desto märkligare att en regering som den Olle Göransson företräder plötsligt har blivit så väldigt eftergiven för Arbetsgivareföreningens remissyttranden. Det är alltså inte regeringen själv som har tänkt till och tyckt att det kanske finns för många ledighetslagar, utan det är Arbetsgivareföreningen som bestämmer vad regeringen skall skriva i sina propositioner bara därför att den – nu citerar jag Olle Göransson – hotar med att kanske inte betala dessa 25 % av lönen.

Detta är en helt ny attityd från den regering som Olle Göransson eljest vill beteckna som stark och handlingskraftig. Det är förvånansvärt, och då är det bara att konstatera att det finns resoluta oppositionspartier. Vi har lagt våra förslag. I moderata samlingspartiet anser vi att ett principbeslut kunde fattas nu med ikraftträdande redan den 1 januari nästa år.

Vi har, för att skapa den endräkt som anses så välsignelsebringande för säkerhetspolitiken, gått med på den skrivning som nu föreligger och som är en beställning hos regeringen.

**Anf. 166 OLLE GÖRANSSON (s):**

Herr talman! Jag kan egentligen avstå från ordet, för nu verkar det som om Göthe Knutson äntligen har hört vad jag har försökt säga hela tiden. Det är glädjande när det blir litet mera rättning i argumentationen.

Låt mig bara än en gång konstatera att vi i alla partier är överens om att det här nog är nödvändigt med en lag, som ger de anställda rätt att få ledigt för deltagande i frivilligverksamheten. Det går alltså inte på något annat sätt än genom att vi får en lagstiftning till stånd, och det är det vi begär av regeringen.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om skattcutskottets betänkande 44.)

Kammaren övergår nu till att debattera skatteutskottets betänkande 37 om ändring i tullagen m. m.

**Ändring i tullagen och valutalagen**

**Anf. 168 KNUT WACHTMEISTER (m):**

Herr talman! I skatteutskottets betänkande 37 behandlas regeringens förslag om ändring i tullagen och valutalagen. Som så många gånger förr innebär propositionen ökad kontroll av företag och enskilda. I det här fallet vill man att informationsmöjligheterna mellan riksbank och tullmyndigheter skall öka beträffande export och import samt den betalning som är förknippad därmed.

Kravet på en kontroll i hithörande frågor är självfallet att kontrollen skall vara så effektiv att den är värd besväret och kostnaderna. Lika självfallet är, eller borde i vart fall vara, att den nödvändiga sekretessen för företagen och integriteten för den enskilde inte trampas på tårna. Enligt moderata samlingspartiets uppfattning uppfyller det framlagda lagförslaget inte dessa två villkor, varför vi yrkar att riksdagen avslår propositionen.

Vid remissbehandlingen rörande valutakontrollen påpekade flera instanser att systemet är ineffektivt och kostnadskrävande genom att det är en mycket stor mängd uppgifter som skall samlas in och registreras. Registreringen betraktas säkerligen som negativ för mottagande utländska kunder, eftersom sekretessfrågorna ofta har stor betydelse vid affärstransaktioner. Från moderat håll har vi tidigare påpekat detta, nämligen när riksdagen häromåret genomdrev ökade kontrollmöjligheter för tullen vid export och import. Vi finner det också mindre meningsfullt att ändra valutalagen i ett läge där hela valutalagstiftningen är föremål för en översyn som syftar till en liberalisering.

De ändringar i tullagen och valutalagen som här föreslås är båda ett led i en ständigt ökad kontroll, som småningom kan komma att leda till att vi hamnar i ett kontrollsamhälle som knappast någon önskar men som ändå ingen i slutändan kan stoppa.

Den i och för sig högst vällovliga önskan och ambitionen att komma åt den ekonomiska brottsligheten står i det här fallet enligt vår uppfattning inte i rimlig proportion till de nackdelar i form av kostnader, byråkrati och integritetshot som föreliggande lagändringsförslag skulle medföra.

Herr talman! Med det sagda yrkar jag avslag på propositionen och bifall till reservationen.

**Anf. 169 LEIF OLSSON (fp):**

Herr talman! I proposition 1985/86:93 som behandlas i skatteutskottets betänkande nr 37 föreslås att tullverket och riksbanken rutinmässigt skall få utväxla information om varuimport och varuexport samt om betalningar för varuimport och varuexport.

Som framhålls i motionerna Sk337 och Sk338 finns på flera håll oro för att

byråkratin ökar. Förslaget anses även tvivelaktigt från såväl sekretess- som integritetssynpunkt.

Vidare påpekar motionärerna att denna ändring i valutalagen torde vara onödig, eftersom valutalagstiftningen i dess helhet är föremål för översyn.

Ytterligare ett kontrollsystem med samkörning är på väg att införas. I konstitutionsutskottets yttrande har folkpartiet och moderaterna framhållit dessa farhågor.

Jag instämmer häri och yrkar, herr talman, bifall till reservationen i betänkandet. I övrigt kan jag i allt väsentligt instämma i Knut Wachtmeisters anförande.

**Anf. 170 LARS HEDFORS (s):**

Herr talman! Det finns ett gammalt engelskt talesätt som säger att brott inte lönar sig. Det är förmodligen en sanning med mycket stor modifikation – åtminstone när det gäller den ekonomiska brottsligheten.

Den ekonomiska brottsligheten är dess värre en företeelse som tycks breda ut sig och som samhället därför måste bekämpa med alla till buds stående medel. Ett område där kampen mot den ekonomiska brottsligheten kan bli effektivare är de gränsöverskridande varu- och valutatransaktionerna. Här visar erfarenheten att oegentligheter förekommer. Detta beror naturligtvis på att det kan vara frestande att vid tullbehandlingen uppgå för låga värden vid import och för höga värden vid export, medan förhållandet är det motsatta när betalning skall ske. Därigenom blir det möjligt att uppnå skattemässiga fördelar och göra olovliga placeringar i utlandet.

Kontrollen av dessa transaktioner försvåras av att den handhas av två olika institutioner. Generaltullstyrelsen kontrollerar varuströmmarna och riksbanken valutaströmmarna. Ett mera rutinmässigt överförande av information mellan dessa organ skulle göra det möjligt att under en viss period jämföra företagens varutransaktioner med de betalningar som gjorts under den aktuella perioden och därigenom upptäcka oriktiga uppgifter vid tullbehandling och valutaöverföring. Och det är just detta, den rutinmässiga utväxlingen av information, som regeringen efter framställning från generaltullstyrelsen och riksbanken föreslår i sin proposition nr 93. En annan fördel med ett sådant system är att man underlättar utformningen av ett rapporteringssystem för import- och exporttransaktioner vid handelspolitiska krislägen.

Skatteutskottet tillstyrker med stor majoritet propositionen. Utskottets moderater och folkpartister reserverar sig emellertid och hävdar "att de nu aktuella lagförslagen kan komma att användas för integritetskränkande informationsöverföring". Vidare menar man att förslagen är tvivelaktiga från sekretessynpunkt. Det är i stort sett allt. På vilket sätt lagförslagen skulle vara integritetskränkande eller utgöra ett hot mot sekretessen anges inte. Det har inte heller angetts av de två föregående talarna. Det skulle vara intressant att få höra i den fortsatta debatten på vilket sätt de är integritetshotande eller tvivelaktiga från sekretessynpunkt. Jag kan därför tills vidare nöja mig med att hänvisa till propositionens utförliga resonemang om hur skyddet för såväl integritet som sekretess skall garanteras.

Påståendena i reservationen tillbakavisas också helt av konstitutionsut-

skottet, som haft ärendet för yttrande. Även datainspektionen har haft tillfälle att yttra sig över det aktuella förslaget. Inte heller från det hållet föreligger det några invändningar, och det torde vara den bästa garantin för att den personliga integriteten på intet vis är hotad av förslaget om ett utökad informationsutbyte mellan generaltullstyrelsen och riksbanken.

Jag föreslår därför, herr talman, att riksdagen avslår reservationen och antar utskottets hemställan i dess helhet.

**Anf. 171 KNUT WACHTMEISTER (m):**

Herr talman! Lars Hedfors sade att konstitutionsutskottet inte hade någonting att erinra mot förslaget. Jag tycker att Lars Hedfors borde ha sagt att konstitutionsutskottets *majoritet* inte hade det. Som Lars Hedfors mycket väl vet finns det en avvikande mening från utskottets moderata och folktoppartistiska representanter.

Vidare säger Lars Hedfors att vi inte har angett i vad mån det finns ett hot, och vari det består, mot integriteten och sekretessen. Tullens ursprungliga förslag, som man sedan drog tillbaka, var att bygga ut ett fullständigt kontrollsystem, så att man skulle kunna samköra samtliga transaktioner. Lars Hedfors talar om rutinmässiga utbyten av information. En samkörning skulle kunna beröra alla exporttransaktioner – två miljoner varje år – i Sverige. Det är en så omfattande kontroll att man icke kan överblicka följderna. Där är ett hot som vi från moderat håll tycker är mycket allvarligt.

**Anf. 172 LEIF OLSSON (fp):**

Herr talman! Folkpartiet ställer givetvis upp för att bekämpa ekonomisk brottslighet. Vi vill ej heller att brott skall löna sig, Lars Hedfors – det är för oss en självklar sak. Men vi kan inte se att denna kamp skall föras med ett system som har negativa effekter på de andra områden som vi framhåller i reservationen.

Att uppgifterna omfattas av sekretess även hos mottagande myndighet, som utskottet skriver, anser vi inte vara till fyllest. Blotta vetskapen om denna samkörning kan enligt vår mening inverka negativt på affärer med utländska kunder.

Banksekretessen är för övrigt någonting mycket viktigt och värdefullt i det här landet, och den bör självfallet även gälla vår riksbank.

**Anf. 173 LARS HEDFORS (s):**

Herr talman! Jag tvingas tyvärr konstatera att mina två meddebattörer inte på någon punkt har svarat på den fråga jag ställde, nämligen på vilket sätt förslaget är negativt från integritets- och sekretessynpunkt.

I sin desperation tillgriper Knut Wachtmeister det ursprungliga förslaget från generaltullstyrelsen, som alltså inte gäller. Han säger att det skulle vara fara för en samkörning. Men datainspektionen visar ju klart och tydligt att det inte är fråga om en samkörning. Man skall över huvud taget inte föra in uppgifterna i något personregister, och då kan det inte vara fråga om någon samkörning.

Jag tycker att Knut Wachtmeister borde kunna nöja sig med att datain-

spektionen, som av moderata samlingspartiet i andra sammanhang anses vara en garant för integriteten, ställer upp bakom förslaget.

**Anf. 174 KNUT WACHTMEISTER (m):**

Herr talman! Lars Hedfors anser inte att en total kontroll och samkörning mellan tullen och riksbanken beträffande samtliga transaktioner vid export och import är ett hot mot integriteten. Det är beklämmande.

Sedan vill jag säga: När tullen tog tillbaka sitt ursprungliga förslag betonade man att man endast avsåg att avvakta med ikraftträdandet. Det innebär att man ligger i startgroparna – när man tror att det är möjligt vill man genomföra förslaget. Det är också betecknande.

**Anf. 175 LARS HEDFORS (s):**

Herr talman! Helt kort: Faktum kvarstår. Det finns inget förslag som innebär samkörning. Det finns inget förslag som är ett hot mot integriteten – det har fastlagts av datainspektionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om skatteutskottets betänkande 44.)

**Anf. 176 TREDJE VICE TALMANNEN:**

Kammaren övergår nu till att debattera skatteutskottets betänkande 42 om stämpelskatten på aktier.

**Stämpelskatten på aktier**

**Anf. 177 KNUT WACHTMEISTER (m):**

Herr talman! Skatteutskottets betänkande 42 om stämpelskatten på aktier innehåller två reservationer, en gemensam för moderata samlingspartiet och folkpartiet samt en från enbart oss moderater.

Då Leif Olsson, folkpartiet, kommer att tala för den första reservationen, kommer jag för tids vinnande att ägna mig enbart åt moderatreservationen. I den reservationen har vi vänt oss mot att man för ett år sedan fördubblade stämpelskatten på aktier, ökade den från 1 till 2 %. Detta skedde under ganska märkliga former, som gör det motiverat att något återge händelseförloppet.

För ett år sedan motionerade vänsterpartiet kommunisterna om att stämpelskatten på aktier skulle höjas från 1 % till 2 %. Ett enhälligt skatteutskott – kommunisterna hade förra valperioden ingen ordinarie ledamot i utskottet – avstyrkte motionen. Man sade helt framt att det inte fanns något skäl att höja stämpelskatten. Därmed borde allt ha varit gott och väl och motionsyrkandet förvisat till papperskorgen.

När ärendet kom upp till behandling i kammaren den 11 juni 1985 tog sig emellertid socialdemokraterna före att kohandla med kommunisterna. Man körde över sina egna representanter i skatteutskottet och röstade till allmän förvåning för kommunistmotionen, som bifölls med 169 röster mot de borgerliga partiernas 150. De åtta socialdemokraterna i skatteutskottet

tvingades alltså att rösta mot sitt eget ställningstagande i utskottet.

Mot bakgrund av det sätt på vilket det nya beslutet kom till och med tanke på att det är utomordentligt betydelsefullt att underlätta företagens möjligheter att skaffa riskkapital, har det varit alldeles självklart för oss moderater att yrka på en återgång till tidigare gällande skattesats – 1 %. På sikt bör stämpelskatten helt avskaffas.

Med det sagda, herr talman, yrkar jag bifall till de båda reservationerna.

**Anf. 178 LEIF OLSSON (fp):**

Herr talman! I skatteutskottets betänkande 42 behandlas regeringens proposition 1985/86:157 om stämpelskatten på aktier.

Förslaget innebär att deklarationsskyldigheten vid nybildning av aktiebolag samt beskattningen av överkurser vid nybildning slopas.

Enligt propositionen har deklarationsförfarandet inneburit omfattande arbete hos patent- och registreringsverket och även för den skattskyldige tett sig svårförståeligt. Vidare anges i propositionen att överkurser vid nybildningar av aktiebolag är ytterst ovanliga.

När det gäller överkurser vid nyemissioner anser sig finansministern emellertid ej kunna föreslå att beskattningen skall slopas. Enligt propositionen är skatten på dessa överkurser betydande. Storleken på dessa skatteintäkter anges dock inte.

Som framhålls i motion Sk544 anser vi folkpartister skäl finnas att även stämpelskatten på överkurser vid nyemissioner avskaffas och därmed också deklarationsförfarandet.

Jag vill tillägga att det finns skäl för att helt bortta stämpelskatten på aktier i samband med nyemissioner och nybildningar, men att statens finanser för närvarande ej medger att den skatten borttas. De förslag som vi nu lägger fram innebär dock rimligtvis förenklingar och besparingar i administrationen såväl för riksskatteverket som för företagen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

**Anf. 179 JAN BERGQVIST (s):**

Herr talman! Det principiellt riktiga är naturligtvis att stämpelskatten tas ut på de belopp som faktiskt betalas för nya aktier. Överkurs ger större skattekraft, och därför är det naturligt att intäkten av överkursen läggs samman med de nominella beloppen vid beräkning av skatteunderlaget. Propositionens förslag, som tillstyrks av utskottet, är att ett undantag skall göras från denna huvudregel, nämligen vid bildande av nya bolag. Det har visat sig att det i sådana sammanhang mycket sällan förekommer att aktierna åsätts överkurs, och av förenklingsskäl föreslås därför att skatten i sådana fall alltid skall utgå på aktiernas nominella värde.

Om förslaget bifalls slipper nybildade aktiebolag att deklarera försäljningsbeloppet, och i stället kan riksskatteverket föra på skatten direkt med hjälp av de register som finns hos patent- och registreringsverket. De ansvariga myndigheterna har bedömt att skattebortfallet av ett sådant här förenklingsförslag skulle bli begränsat, samtidigt som man kan spara administrationskostnader på ca 100 000 kr.

När det gäller redan bildade bolag är förhållandet däremot annorlunda.

Bland dessa är det numera mycket vanligt att man i samband med ökning av aktiekapitalet tar ut överkurser som ger betydande belopp. Statsfinansiella skäl talar därför klart emot att man skulle slopa beskattning av överkurser i dessa fall. Inte heller torde förenklingsargumentet vara lika starkt i det här fallet. Dessutom är antalet oerfarna företagare, som lättare gör sig skyldiga till olika former av försummelser, störst i samband med nybildningar av bolag.

I den alldeles speciella frågan om överkurs på konvertibelt skuldebrev, som nu föreslås bli inräknad i skatteunderlaget, har de flesta remissinstanser tillstyrkt propositionens förslag. I botten ligger ett sakkunnigutlåtande där man konstaterar att utgivande av konvertibla skuldebrev har blivit ett allt betydelsefullare sätt att öka aktiekapitalet i bolagen. I praktiken är en konvertering av dessa skuldebrev mest att likna vid en kontant betalning.

Med detta kan jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Någon kommentar skall jag kanske också göra till det indignationsnummer som Knut Wachtmeister här spelat upp. Han ville göra gällande att det hade förekommit några konstigheter i samband med beslut och liknande, och han varnade för stämpelskatten. Det man då frågar sig är naturligtvis: Har den höjda stämpelskatten lett till någon minskning av nybildningen av företag i Sverige? Kan vi avläsa några sådana effekter? Ser vi några tendenser till minskning i antalet nyemissioner? I så fall skulle vi kunna diskutera frågan, men på ett så löst underlag som de här antydningarna ger tycker jag inte vi skall föra skattedebatten.

Knut Wachtmeister sade också att socialdemokraterna skulle ha ändrat uppfattning i frågan. Ja, men i utskottsbetänkandet kan vi se att samtliga partier utom moderaterna accepterar propositionen. Det är bara ni som har reserverat er till förmån för en sänkning av stämpelskatten från 2 % till 1 %.

Märkvärdigare än så var det inte. Det är ni som är isolerade i den här frågan. Det är det viktiga att konstatera.

#### **Anf. 180 KNUT WACHTMEISTER (m):**

Herr talman! Jan Bergqvist har inte stora krav på indignationsnummer om han tycker att det jag nyss framförde var ett stort sådant. Jag redogjorde bara för de något märkliga turer som vi fick uppleva för ett år sedan.

Nu frågar Jan Bergqvist om det har märkts någon skillnad, någon återhållsamhet i emissioner på grund av stämpelskatten. Nej, men socialdemokraterna i utskottet var för ett år sedan totalt eniga om att man inte skulle höja stämpelskatten. Många bäckar små blir en stor å. Om någon vecka skall vi höja omsättningsskatten på aktier. Den skall fördubblas, om nu socialdemokraterna får igenom sin vilja.

Jag vill sluta med att säga att jag förstår att socialdemokraterna i skatteutskottet som sin talesman har en person som inte deltog i utskottets arbete förra året och därmed alltså inte heller är komprometterad i den här frågan.



**Anf. 181 JAN BERGQVIST (s):**

Herr talman! Jag tycker att Knut Wachtmeister går över gränsen när han talar om att socialdemokraterna skulle ha utsett mig som talesman, därför att jag inte skulle vara komprometterad av vad som hänt tidigare. Jag vet inte riktigt vilka proportioner Knut Wachtmeister har i sin syn på tillvaron, men jag tycker att Knut Wachtmeister skall ställa sig frågan: Hur kan det komma sig att moderaterna har blivit helt ensamma om den här krumeluren i den reservation där man talar om att det skulle ha varit något konstigt i samband med beslutet?

Varför har ni inte fått med något annat parti i skatteutskottet på de här tongångarna? Ni är helt isolerade i era synpunkter när det gäller att något är komprometterande, att det varit en underlig behandling och allt detta. Låt oss diskutera sakfrågan och avstå från den här typen av angrepp!

**Anf. 182 KNUT WACHTMEISTER (m):**

Herr talman! Den frågan bör Jan Bergqvist i så fall ställa till de andra två partier som var med i fjol men inte i år.

**Anf. 183 JAN BERGQVIST (s):**

Herr talman! Med de goda relationer som Knut Wachtmeister har med åtminstone två av de partierna kan han väl ställa den frågan själv.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om skatteutskottets betänkande 44.)

**Anf. 184 TREDJE VICE TALMANNEN:**

Kammaren övergår nu till att debattera skatteutskottets betänkande 44 om vissa frågor inför allmän fastighetstaxering.

**Vissa frågor inför allmän fastighetstaxering 1988**

**Anf. 185 KARL-GÖSTA SVENSON (m):**

Herr talman! Enligt riksdagens beslut hösten 1985 skall den allmänna fastighetstaxeringen i fortsättningen genomföras i tre omgångar med en omloppstid av sex år. Fastighetsbeståndet är enligt detta beslut indelat i tre grupper, som således skall taxeras skilda år. Hyreshus-, industri-, exploaterings- och specialenheter taxeras enligt dessa nya regler första gången år 1988, småhusenheter år 1990 och lantbruksenheter år 1992. Därefter följer taxering vartannat år i nämnd ordning.

I skatteutskottets betänkande nr 44 behandlas en del detaljändringar, som enligt proposition 1985/86:160 föreslås inför 1988 års allmänna fastighetstaxering. I propositionen aviseras dessutom en översyn av de formella och materiella reglerna inför 1990 års taxering av småhusenheter.

Eftersom kritiken vad beträffar småhustaxeringen år 1981 varit omfattande, och då taxeringsvärdet har mycket stor betydelse för de enskildas beskattning och vid fastställande av bidrag och avgifter, är det enligt moderat uppfattning synnerligen viktigt att utredningen av fastighetstaxeringen blir

parlamentarisk, så att de olika partierna under utredningens gång kan följa arbetet och påverka detsamma. Det är därför glädjande att utskottet i full enighet har tillstyrkt en moderat kommittémotion innebärande att regeringen ges till känna att ifrågakarande översyn skall ske i en parlamentarisk utredning.

Herr talman! Utskottet tillstyrker propositionen i den del där regeringen föreslår att exploateringsmark i fortsättningen inte skall indelas i särskilda exploateringsenheter utan ingå i småhus-, hyreshus- eller industrienhet. Eftersom detta förslag inte skall innebära någon högre skattebelastning för ägare av schablontaxerade fastigheter, skall exploateringsmark inte ingå i bebyggd taxeringsenhet. Regeringens förslag innebär emellertid att underlaget för beräkning av fastighetsskatt vidgas. Det medför ökad byråkrati och krångel.

Vi moderater har i vår partimotion om olika skatter föreslagit att fastighetsskatten skall slopas. I avvaktan på att vi kan få gehör för denna begäran, motsätter vi oss givetvis en smyghöjning av fastighetsskatten genom att skattebasen vidgas till att även omfatta värde av exploateringsmark. Med detta vill jag, herr talman, yrka bifall till reservation 2 i betänkande 44.

I motion Sk722 har företrädare för de borgerliga partierna föreslagit att taxeringen av kraftverk skall ske i en för riket gemensam taxeringsnämnd. Genom en sådan åtgärd skulle möjligheten till likformig, rättvis och rationell handläggning av dessa speciella och svåra taxeringsfrågor öka väsentligt. Det skulle dessutom betyda en mycket enklare hantering, och på sikt kunde en mycket hög kompetens skapas inom detta speciella taxeringsområde. Det är beklagligt att utskottsmajoriteten har motsatt sig detta förslag och på så sätt missat möjligheten att uppnå en mer likformig och rättvis taxering. Med detta yrkar jag bifall till reservation nr 3.

Slutligen, herr talman, yrkar jag bifall till den moderata reservationen nr 1. Enligt gällande rätt kan omtaxering av fastigheter i form av särskild fastighetstaxering inte ske på grund av att marknadsvärdet har sjunkit. Eftersom någon allmän fastighetstaxering inte har skett sedan år 1981, har många människor drabbats av för hög skatt med hänsyn till att marknadsvärdet för vissa fastigheter har gått ned.

Det kan ha berott på regionala betingelser uppkomna genom industrinedläggelse, negativ befolkningsutveckling, osv. Det kan också bero på att politikerna över en natt har ändrat skattelagar eller vidtagit ingrepp i äganderätten. Jag tänker i första hand på den underbara nattens överenskommelser om begränsning av avdragsrätten, på prisprövningen i jordförvärvslagen, på beslutet om fritt handredskapsfiske och på den försämrade lönsamheten i svenskt jordbruk. Det sistnämnda har naturligtvis inte politikerna påverkat i så stor utsträckning utan marknaden i övrigt.

Oavsett av vilken anledning marknadsvärdet sjunker kan det inte vara rimligt att enskilda människor som ekonomiskt kan drabbas mycket hårt av sjunkande marknadsvärde också skall drabbas av en överbeskattning till följd av för höga taxeringsvärden. Sjunkande marknadsvärde bör därför, herr talman, utgöra skäl för omtaxering. Jag är förvånad över att vi moderater är ensamma om denna reservation.

**Anf. 186** BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Jag skall tala om skatteutskottets betänkande 1985/86:44.

Karl-Gösta Svenson har redan talat om att den allmänna fastighetstaxeringen i fortsättningen genomförs i tre omgångar under en period av sex år. Beslutet innebär att hyreshus-, industri- och exploateringsenheter taxeras 1988, småhus 1990 och lantbruksenheter 1992.

I propositionen 1985/86:160 föreslår regeringen vissa ändringar i reglerna för fastighetstaxering inför den allmänna fastighetstaxering som skall äga rum 1988 av hyreshus-, industri- och exploateringsenheter, som jag tidigare nämnde.

Den allmänna fastighetstaxeringen granskades 1981 av JO, som var mycket kritisk till väsentliga inslag i taxeringen. Bl. a. menade han att den stela och detaljerade utformningen av taxeringen gjorde att utrymmet för nämnder och domstolar att ta hänsyn i det enskilda fallet begränsades.

Mot bakgrund av detta föreslog skatteutskottet i ett betänkande, 1981/82:39, att fastighetstaxeringen skulle bli föremål för en översyn.

En enhällig riksdag godkände betänkandet, men ingenting hände. Skatteutskottet upprepade då sin begäran i betänkandet 1982/83:50. Också detta godkändes av riksdagen, men inte heller nu hände det någonting. Skatteutskottets sista uttalande i frågan skedde i betänkandet 1985/86:2, vilket enhälligt godkändes av riksdagen.

Med hänsyn till att skatteutskottet vid flera tillfällen har upprepat en begäran om översyn av den allmänna fastighetstaxeringen är det lovvärt att departementschefen i den aktuella propositionen nu medger att en sådan översyn skall komma till stånd. Eftersom kritiken till stora delar gäller den fastighetstaxering som berör småhus har utskottet enhälligt föreslagit att representanter från riksdagspartierna bör delta i utredningsarbetet, eftersom de aktuella frågorna kommer att få betydelse för ett stort antal enskilda personer. Vi i folkpartiet får framställa en from förhoppning att skatteutskottets synpunkter på denna fråga får ett något snabbare genomslag än skatteutskottets tidigare förslag.

Herr talman! I den aktuella propositionen föreslås vidare att exploateringsmark, som för närvarande indelas i särskilda taxeringsenheter, i fortsättningen skall ingå i småhus-, hyreshus- eller industrienhet beroende på vilken byggnadstyp exploateringsmarken är avsedd för. Det betyder att om fastighetsskatten behålls oförändrad, fastighetsskatt i fortsättningen kommer att tas ut på exploateringsmark. Det här tycker vi i folkpartiet är en bakvänd ordning, eftersom exploateringsmark är råmark i den meningen att den är obebyggd. Den ingår visserligen i en fastställd stadsplan eller byggnadsplan, och till någon del är den tänkt att bebyggas, men egentligen vet man inte hur. Vi anser alltså att fastighetsskatt inte skall utgå på exploateringsmark, och därför yrkar jag bifall till reservation 2.

Då det gäller värderingsfrågor rörande vatten- och värmekraftsanläggningar infördes helt nya värderingsregler till 1981 års allmänna fastighetstaxering.

Den nya metoden innebär att värdering av kraftstationer och regleringsanläggningar inom ett och samma avrinningsområde samordnas. Vattenfallsvärderingen sker på ett komplicerat sätt och bygger på en renodlad

Prot. 1985/86:147  
21 maj 1986

*Vissa frågor inför allmän fastighetstaxering 1988*

avkastningsmetod, där avkastningen bestäms så att den samlade intäkten från de olika kraftslagen skall täcka de samlade driftkostnaderna och dessutom ge skälig ränta på nedlagt kapital. Därvid måste emellertid beaktas att värmekraftverken värderas enligt produktionskostnadsmetoden.

Den billiga vattenkraften kompenserar den dyra värmekraften. Värderingen av de olika kraftslagen måste därför ses i ett sammanhang.

För närvarande finns för denna komplicerade taxering nämnder och konsulenter i de olika länen. Vid taxeringen förekommer vissa ojämnheter och skilda bedömningar inom olika delar av landet i väsentliga frågor. För värdering av sådana här anläggningar behövs konsulenter. Dessa konsulenter är vanligen inte bosatta i det län där de är verksamma.

Vi i folkpartiet anser därför att många skäl talar för att denna komplicerade värdering skall handhas av en central nämnd. Framför allt är ett skäl att det ger en mer likformig och rationell hantering. Dessutom kan man i framtiden räkna med nya och annorlunda energiproducerande enheter – jag tänker på vindkraft, naturgas, energiskog, vågenergi m. m. En samlad erfarenhet i en central nämnd skulle underlätta värderingen också av dessa nya enheter.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation 3.

**Anf. 187 KARL-ANDERS PETERSSON (c):**

Herr talman! I detta betänkande från skatteutskottet behandlas vissa frågor inför allmän fastighetstaxering år 1988. I propositionen 1985/86:160 föreslås smärre förändringar, och i utskottet har vi varit i stort sett överens, eftersom reglerna i fråga om de aktuella fastighetstyperna hyreshus och industrierheter m. m. i stort sett fungerar väl.

I fråga om småhusen, som skall taxeras vid 1990 års allmänna fastighetstaxering, innebär förslaget däremot större förändringar med översyn av de formella och materiella reglerna och förenklingar av systemet. Avsikten är att det skall bli en parlamentarisk översyn. Det tycker vi är bra, eftersom man då får se över reglerna ordentligt.

I en motion har jag föreslagit en förenkling av deklarationsblanketten, så att den vars fastighet inte genomgått några större förändringar sedan föregående allmänna fastighetstaxering endast skall behöva kryssa för en uppgift att ingen förändring sedan föregående taxering skett.

Då utskottet i betänkandet haft vänligheten att ge regeringen till känna i anledning av bl. a. min motion vad utskottet anfört rörande en översyn av den allmänna fastighetstaxeringen, är jag nöjd med behandlingen. Det är inte ofta man får en motion så positivt behandlad här i riksdagen. När det däremot gäller frågan om en för riket gemensam taxeringsnämnd för kraftverk m. m. har vi tillsammans med moderater och folkpartister reserverat oss till förmån för en sådan gemensam nämnd.

Taxeringen av kraftverk och liknande anläggningar är av lättförklarliga skäl en ganska komplicerad beräkning. Antalet kraftverksanläggningar är inte heller så stort att en taxeringsnämnd i varje län får någon större rutin på denna speciella taxering. Trots att vi anser att man skall decentralisera olika uppgifter så mycket som möjligt tror vi att en för riket gemensam taxeringsnämnd är förutsättningen för att vi skall kunna tillgodose kravet på

en likformig och rationell handläggning av dessa speciella taxeringsfrågor. I en sådan gemensam nämnd skulle man kunna samla kompetens och erfarenhet att bedöma värdet på olika kraftanläggningar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr 3 och i övrigt till utskottets hemställan i dess betänkande nr 44.

Prot. 1985/86:147  
21 maj 1986

*Vissa frågor inför all-  
män fastighetstaxering  
1988*

**Anf. 188 TORSTEN KARLSSON (s):**

Hérr talman! Som de övriga talarna här har framhållit skall enligt ett beslut i riksdagen 1985 den allmänna fastighetstaxeringen fortsättningsvis genomföras vartannat år och indelas i tre områden. På det viset får vi en omloppstid på sex år.

I den proposition, nr 160, som utgör underlag för skatteutskottets betänkande nr 44 föreslås vissa detaljändringar. Som framgår av betänkandet sker taxeringen av det första området 1988 och omfattar då hyreshus-, exploaterings- och specialenheter. 1990 taxeras småhus och 1992 lantbruksenheter.

I anslutning till behandlingen av propositionen har utskottet också haft att behandla nio motioner, som alla berör fastighetstaxeringen. Utskottet är enigt beträffande den utredning som skall ha till uppgift att se över de bestämmelser som gäller för taxeringen av småhus 1990. Utskottet ger därför regeringen till känna att arbetet skall utföras av en offentlig utredning med deltagande av företrädare för riksdagspartierna. Samtidigt uttalar utskottet att översynen skall ske på ett skyndsamt sätt och avgränsas till de områden som framför allt gäller taxeringen 1990.

På tre punkter har utskottet inte varit överens, och tre reservationer har fogats till betänkandet av den borgerliga oppositionen.

I reservation 1 begär moderaterna förslag från regeringen om ändrade regler för den särskilda fastighetstaxeringen. Man vill att omtaxering skall kunna ske under taxeringsperioden om marknadsvärdet förändras. Man anser också att denna taxering skall utgöra grund för särskild fastighetstaxering.

Den moderata reservationen är ingen nyhet. Riksdagen har tidigare behandlat denna fråga och då avslagit de yrkanden som framförts i tidigare motioner.

Ett bifall till denna reservation skulle innebära att den särskilda fastighetstaxeringen förändrades till en allmän fastighetstaxering. Därför finns det ingen anledning att bifalla reservationen, utan jag yrkar avslag på den.

I detta sammanhang kan man tillfoga att en fastighetstaxering föregås av ett mycket omfattande underlag, framför allt i form av statistik. Om svängningarna i marknadsvärdena alltid skulle utgöra skäl för omtaxering, skulle sådana kunna inträffa både uppåt och nedåt under en sexårsperiod. Risken skulle vara att kvaliteten på en sådan fastighetstaxering inte skulle vara så god som man förutsätter att den skall vara.

I reservation 2 framför moderaterna och folkpartiet i utskottet åsikten att fastighetsskatt inte skall utgå för exploateringsmark.

Enligt regeringsförslaget skall exploateringsenhet fastighetstaxeras 1988. En exploateringsenhet består av obebyggd mark, som ingår i stadsplan eller byggnadsplan och är avsedd för byggnadsändamål.

Med de tillämpningsregler som fastställdes när man hade fattat beslut om fastighetsskatten 1984 avsåg man att fastighetsskatten också skulle omfatta tomtmark, som är avsedd för bebyggelse med någon av de hustyper som marken är avsedd för. Därför är detta förslag inte någon nyhet. Det skulle bara innebära att fastighetsskatt skulle utgå för exploateringsmark i avvaktan på att marken skall bebyggas. Det kommer alltså inte att röra sig om någon längre tidsperiod. Därför yrkar jag avslag på reservation 2.

I reservation 3 framför samtliga borgerliga partier att man vill ha en för riket gemensam taxeringsnämnd. Detta yrkande överensstämmer delvis med 1976 års fastighetstaxeringskommittés slutbetänkande. Syftet skulle vara att därmed uppnå en mer likformig och rationell handläggning.

Även om syftet med en sådan ordning skulle vara positivt, går det att uppnå samma resultat, om man tillvaratar erfarenheterna av 1981 års fastighetstaxering och samtidigt förstärker med utbildningsinsatser.

Det skulle vara olyckligt om man snävade in på denna del av fastighets-taxeringen till att handhas endast av en del experter. Jag tror att man med den breda kompetens som man uppnår om man behåller den gamla ordningen och förstärker resurserna i form av utbildning uppnår motsvarande resultat som om man tillsätter en särskild fastighetstaxeringsnämnd för just detta område. Jag ber alltså att få yrka avslag på reservation 3 och bifall till hemställan i utskottsbetänkandet.

**Anf. 189 KARL-GÖSTA SVENSON (m):**

Herr talman! Det är ju speciella omständigheter som gör att marknadsvärdena sjunker, Torsten Karlsson.

Jag kan inte se några som helst problem förknippade med att utföra en särskild fastighetstaxering på grundval av att marknadsvärdena sjunker i vissa områden och för vissa fastighetstyper. Det kan inte heller finnas några byråkratiska hinder för att få ett bra underlag för fastställande av en ny taxering.

Jag tycker att det i frågan om att vidga basen för fastighetsskatten beträffande exploateringsmark hade varit konsekvent av utskottet att tillstyrka regeringens förslag om att inte ta med värdet av sådan mark vid beräkningen av intäkt av schablontaxerade fastigheter. Det hade varit konsekvent, och det hade också medfört en betydligt enklare hantering. Nu ökar man byråkratin. Jag kan inte förstå socialdemokraternas motstånd på denna punkt. Det finns ju, Torsten Karlsson, fortfarande en chans att ändra sig och bifalla den borgerliga reservationen nr 2.

Att inte tillstyrka förslaget om en gemensam taxeringsnämnd innebär ju, Torsten Karlsson, inte på sikt någon högre kompetens inom de små taxeringsnämnderna ute i länen. I dessa nämnder fordras det rätt mycket av utbildning, och där fungerar det i praktiken så, som Britta Bjelle påpekade, att man kanske tillkallar experter från andra håll. En sådan högre kompetens skulle man på ett betydligt bättre sätt kunna erhålla genom en gemensam taxeringsnämnd. Det skulle också vara till fromma för de skattskyldiga när det gäller att få en likformig och rättvis taxering.

**Anf. 190 BRITTA BJELLE (fp):**

Herr talman! När det gäller att vidga basen för fastighetsskatten kan man väl inte konstatera annat än att det är olyckligt att göra det på så sätt att man tar med exploateringsmark. Sådan mark är råmark, och man vet egentligen inte hur bebyggelsen på den kommer att se ut. Att i det läget belägga den med fastighetsskatt är bakvänt.

När det gäller den särskilda taxeringen är det ju onekligen – som jag i mitt anförande gjorde ett litet försök att redovisa – så att det är oerhört komplicerat att taxera vattenkraft- och värmekraftverk. Det skall dessutom ske en samordning mellan dessa, så att man får en utjämning över landet totalt sett. För att få denna balans krävs både kunskaper och en förmåga till överblickbarhet.

Det sägs att detta går bra att genomföra om de enskilda nämnderna ute i länen får utbildning. Jag gjorde faktiskt ett försök att sätta mig in i reglerna för hur denna värdering skulle gå till. Dessa regler är oerhört komplicerade, och det skall mycken utbildning till för att de som skall handskas med reglerna verkligen förstår dem. Dessutom är det fråga om ett fåtal sådana här byggnader och verksamheter ute i landet. Det enda rimliga är att ha en taxeringsnämnd. Även om man tycker att detta är olyckligt rent generellt, är det i just detta speciella fall angeläget.

**Anf. 191 TORSTEN KARLSSON (s):**

Herr talman! Problemet med den särskilda fastighetstaxeringen för småhus har ju tillkommit genom att vi kanske har fått en viss avmattning eller t. o. m. sänkning av värdena på dessa fastigheter. Under den tid då det skedde en mycket kraftig uppgång, kunde det emellertid aldrig förmärkas att man ansåg det nödvändigt med omtaxeringar. Jag har här tidigare framhållit att detta är ett mycket grannliga arbete som kräver mycket goda underlag. Skulle vi införa en mer allmän fastighetstaxering, med ett intervall om sex år, skulle vi genom de förändringar som sker på marknaden ofta få omtaxeringar av fastigheter. Jag tror att detta arbete skulle bli ganska besvärligt.

I fråga om exploateringsmark framhåller ju ändå regeringen i sitt förslag att, om exploateringen avsevärt kommer att fördröjas eller om det i övrigt råder oklarheter, marken inte skall klassificeras som exploateringsmark. Skulle det hända finns det naturligtvis möjlighet att ange skäl för att den inte skall bli föremål för fastighetsskatt.

När det gäller en särskild taxeringsnämnd för energiområdet vill jag framhålla att taxeringen här sker efter mycket bestämda regler. Det är viktigt att man har en bred kompetens och inte specialiserar detta alltför mycket utan ger möjlighet till en taxering på vanligt sätt.

**Anf. 192 KARL-GÖSTA SVENSON (m):**

Herr talman! En omtaxering beroende på sjunkande marknadsvärde gäller inte bara småhus utan alla fastighetstyper. För övrigt blir det inte fråga om någon övergång till allmän fastighetstaxering. Vi har årligen en särskild fastighetstaxering, och den medför inga problem. Den förekommer ju varje år av andra skäl. Föreliggande förslag innebär en smyghöjning av fastighets-

Prot. 1985/86:147  
21 maj 1986

*Vissa frågor inför all-  
män fastighetstaxering  
1988*

skatten. Jag vidhåller att kompetensnivån blir bredare och bättre med en särskild gemensam fastighetstaxeringsnämnd.

Överläggningen var härmed avslutad.

#### **Förvarsutskottets betänkande 10**

##### **Punkt 1**

Utskottets hemställan bifölles.

##### **Punkt 2**

*Mom. 4 b* (maximigränsen för timarvode till instruktör)

Utskottets hemställan bifölles med 246 röster mot 66 för reservation 1 av Lennart Blom m. fl.

*Mom. 4 c* (storleken av veckokursarvode och timarvode)

Först biträdde reservation 2 av Lennart Blom m. fl. med 105 röster mot 47 för reservation 3 av Kerstin Ekman och Hans Lindblad. 161 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölles utskottets hemställan med 160 röster mot 103 för reservation 2 av Lennart Blom m. fl. 48 ledamöter avstod från att rösta.

##### *Övriga moment*

Utskottets hemställan bifölles.

#### **Skatteutskottets betänkande 37**

Utskottets hemställan bifölles med 198 röster mot 112 för reservationen av Knut Wachtmeister m. fl.

#### **Skatteutskottets betänkande 42**

*Mom. 1* (överkurser)

Utskottets hemställan bifölles med 198 röster mot 113 för reservation 1 av Knut Wachtmeister m. fl. i motsvarande del.

*Mom. 2* (skattesatsen)

Utskottets hemställan bifölles med 245 röster mot 66 för reservation 2 av Knut Wachtmeister m. fl.

*Mom. 3*

Utskottets hemställan bifölles.

#### **Skatteutskottets betänkande 44**

*Mom. 4* (särskild fastighetstaxering)

Utskottets hemställan bifölles med 244 röster mot 68 för reservation 1 av Knut Wachtmeister m. fl.

*Mom. 5 b* (fastighetsskatt för exploateringsmark)

Utskottets hemställan bifölles med 199 röster mot 113 för reservation 2 av Knut Wachtmeister m. fl.



Mom. 7 (frågan om en för riket gemensam taxeringsnämnd för kraftverk m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Prot. 1985/86:147  
21 maj 1986

Vattenrätt

#### Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

#### 14 § Föredrogs

Skatteutskottets betänkande

1985/86:48 Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Pakistan (prop. 1985/86:172)

Trafikutskottets betänkande

1985/86:24 Ändring i lagen (1984:318) om kontrollavgift vid olovlig parkering (prop. 1985/86:106)

Vad utskotten hemställt bifölls.

#### 15 § Vattenrätt

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1985/86:23 om vattenrätt.

##### Anf. 193 BARBRO SANDBERG (fp):

Fru talman! I jordbruksutskottets betänkande nr 23 behandlas två motioner med begäran om förändring i vattenlagen så att naturvårdsverket skall kunna föra egen talan i vattenmål.

I jordbruksutskottets betänkande 1982/83:30 sägs bl. a. att "yttrande över en ansökan om tillstånd till ett vattenföretag skall inhämtas från olika myndigheter. Bland sådana myndigheter nämns uttryckligen i lagen, beroende på företagets art och inverkan, – – –"; här räknas det upp ett antal myndigheter och däribland "berörd kommun".

I motion Jo801 av mig själv och Per Arne Aglert berörs just en kommuns intressen. Båtforsområdet ligger inom Tierps kommun, och denna kommun har till kammarkollegiet framfört önskemål om att få det avtal som kammarkollegiet träffat med kraftverksintressena upphävt.

Jag har förståelse för att utskottet inte kan diskutera ett enskilt fall, som dessutom är föremål för prövning i domstol, men vill ändå peka på vad som sägs i det särskilda yttrande som avgivits av Lars Ernestam och Bengt Rosén. De framhåller där att naturvårdsintressena är av största vikt men anser att den nya lagen, som trädde i kraft den 1 januari 1984, bör få vara tillämplig ännu någon tid innan en utvärdering görs. Jag kan bara hoppas att kammarkollegiet verkligen kommer att följa intentionerna i lagen och samråda med berörda parter när det gäller naturvårdsintressena.

Fru talman! Jag har alltså inget yrkande men hoppas att utskottet följer den fortsatta handläggningen av dylika ärenden och också känner att man har

*Vattenrätt*

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

**Anf. 194 MATS O KARLSSON (s):**

Fru talman! I det här betänkandet behandlas motion Jo802, som jag har väckt tillsammans med Gunnar Thollander och Ing-Marie Hansson. Både den motionen och folktopmotionen har sin bakgrund i ett konkret vattenvårdsärende i nedre Dalälven i Norduppland.

Jag har – vilket framgår av betänkandet – tidigare aktualiserat frågan i en interpellation till justitieministern. Då fick jag medhåll av statsrådet när jag hävdade att naturvårdsintressena skulle vara starkt företrädade också vid mål enligt vattenlagen. I det här betänkandet får jag kraftigt stöd av jordbruksutskottet i samma syfte. Både minister och utskott hävdar genom hänvisning till lagen och dess förarbeten att naturvårdsintressena har en stark ställning, även om naturvårdsmyndigheten inte har egen rätt att föra talan i vatten-domstolen. Jag vill gärna citera till protokollet en passus i betänkandet, som lyder: "Därmed har utskottet i likhet med justitieministern i sitt interpellationssvar – beaktat den långtgående skyldighet som enligt vattenlagen vilar på domstolarna att oavsett yrkanden pröva olika i målet uppkomna frågor, särskilt i vad mån hänsyn skall tas till allmänna intressen (3 kap. 1–4 §§ vattenlagen) samt, vilket förtjänar att än en gång understrykas, att det förutsätts att kammarkollegiet i vattenmål utför sin talan i nära samarbete med berörda fackmyndigheter."

Jag är beredd att hålla med om att lagstiftningen är tillräcklig. Problemet är emellertid att kammarkollegiet och domstolen åtminstone inte hittills i fallet Båtforsen levt upp till lagens bokstav och lagstiftarnas intentioner. Myndigheterna har grovt nonchalerat såväl länsstyrelsens naturvårdsenhet som berörd kommun, den ideella naturvården och Sveriges ornitologiska förening.

Fru talman! Lagar behövs, och de skall vara starka och klara för att hävda naturvårdens intressen. Men det behövs också lojala och kunniga myndigheter. Den sorgliga historien om Båtforsen som jag redogjorde för i interpellationsdebatten den 8 november 1985 har tyvärr fortsatt i samma stil. Trots att domaren har fått en anmärkning av JK och trots de klara uttalandena från justitieministern fortsätter domstolen och kammarkollegiet att ignorera naturvårdsintressena.

Nu sätter jag mitt hopp till att jordbruksutskottets betänkande och riksdagens beslut med anledning därav bättre skall sätta sina spår i myndigheternas fortsatta agerande i detta ärende.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölls.

## 16 § Föredrogs

Näringsutskottets betänkanden

1985/86:27 Viss lagstiftning beträffande aktieoptioner (prop. 1985/86:151)

1985/86:28 Ändring av upplåningsrätten m. m. för Sveriges allmänna hypoteksbank (prop. 1985/86:163)

Vad utskottet hemställt bifölls.

## 17 § Föredrogs

lagutskottets betänkande

1985/86:28 om vissa faderskapsfrågor m. m. och

jordbruksutskottets betänkande

1985/86:20 om jordförvärvslagen.

### Anf. 195 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Lagutskottets betänkande 28 och jordbruksutskottets betänkande 20 kommer att debatteras i nu nämnd ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså lagutskottets betänkande 28 om vissa faderskapsfrågor m. m.

### Vissa faderskapsfrågor

#### Anf. 196 KJELL-ARNE WELIN (fp):

Fru talman! Till att börja med vill jag yrka bifall till reservationen i lagutskottets betänkande 1985/86:28. Därmed yrkar jag också bifall till motionerna L266 och L275.

Bakgrunden till dessa motioner är följande. När barn föds utom äktenskapet men där föräldrarna är överens om vem som är far till barnet finns en fördröjning innan faderskapet erkänns av samhället. Denna fördröjning tycker motionärerna är beklaglig. De nämner två exempel på hur det kan gå till när samhället inte kan godkänna faderskapet på faderns och moderns egna erkännanden utan kräver en byråkratisk process. Den ena motionen beskriver ett fall där fadern inte ville fylla i en enligt hans åsikt integritetskränkande blankett. Modern uppmanades då att stämna fadern för att genom dom få honom förklarad som fader. Det andra fallet är en moder som blev sjuk efter barnets födelse. Trots att modern och fadern var överens i faderskapsfrågan kunde detta inte godkännas av myndigheterna. Då modern inte kunde sköta om barnet fick i stället mormodern bli vårdnadshavare under moderns sjukdomsperiod.

Vi i folkpartiet tycker att det är beklämmande att det skall vara på detta vis. Vi anser att när föräldrarna är överens om vem som är far till barnet och när fadern är beredd att redan under graviditeten erkänna faderskapet och skriva under ett dokument om detta, borde ogifta föräldrar kunna likställas med gifta i detta hänseende. Vi har svårt att se att det skulle finnas några

egentliga problem ifall viljan var tillräckligt god.

Man hävdar att det väsentliga här är barnets rätt. Jag tycker nog, fru talman, att barnets bästa är att föräldrarna är överens om vem som är far till barnet. Jag tror att detta skulle kunna göras mycket enkelt, som jag sade nyss. Det är av väsentligt värde om man hävdar barnets rätt och barnets bästa att faderskapet fastställs på ett så obyråkratiskt sätt som möjligt.

Utskottsmajoriteten menar att man redan i dag har en rutin som är ganska enkel och inte behöver ta speciellt lång tid. Man hänvisar till att tiden i Malmö sällan brukar överstiga två veckor efter barnets födelse och att tiden kan förkortas ifall man tar kontakt direkt från BB och lämnar vissa uppgifter till socialsekreteraren.

Vi menar nog att en far skall vara en far när barnet föds, ifall föräldrarna är överens om detta vid graviditeten. Vi tror att det är det bästa för barnet att det under sin första levnadstid slipper en massa krångel med myndigheterna, ett krångel som inte sällan upplevs som att föräldrarnas integritet åsidosätts.

Det skulle vara bra att skapa någon form av faderskapsförklaring, som kunde jämsställas med den presumtion som finns när föräldrarna är gifta med varandra. Vi kan inte se några svårigheter att göra en sådan lagändring, utan det vore fullt möjligt. Vi tror att det är bäst för barnet, bäst för fadern och bäst för modern. Jag yrkar som sagt bifall till reservationen.

#### **Anf. 197 EWA HEDKVIST PETERSEN (s):**

Fru talman! Jag skall i detta anförande inte beröra den del av lagutskottets betänkande angående vissa faderskapsfrågor som utskottet är enigt om – det står redan i handlingarna. I stället skall jag koncentrera mig på den del där folkpartiet reserverat sig och som gäller fastställande av faderskap till barn vars föräldrar inte är gifta med varandra.

Utskottets ställningstagande grundar sig på bestämmelser som finns i 1 kap. föräldrabalken. Där sägs att faderskapspresumtion endast föreligger då föräldrarna är gifta med varandra. Det är alltså bara i dessa fall det tas för givet vem som är far till barnet, nämligen mannen i äktenskapet. Föräldrarna får då också gemensam vårdnad om barnet.

När föräldrarna inte är gifta med varandra måste faderskapet fastställas genom erkännande eller dom. I de flesta fall görs det genom erkännande. Detta skall föregås av en utredning som görs av socialnämnden. Då föräldrarna är sammanboende sker den här utredningen på ett smidigt och enkelt sätt. Lagutskottet har i tidigare betänkanden uttalat att så också skall vara fallet. Inga onödiga frågor skall ställas till paret, utan det skall bara konstateras att de varit sammanboende under konceptionstiden, dvs. då barnet kan ha blivit till, och att de är övertygade om att barnet är deras gemensamma. Lagutskottet vill också i dag understryka att detta utredningsförfarande med nödvändighet måste ta hänsyn till parternas integritet. När faderskapet sedan godkänts av socialnämnden kan föräldrarna anmäla om de vill ha gemensam vårdnad om barnet.

Socialförvaltningens rutiner är sådana att man skriver till modern och uppmärksammar henne på att faderskapet bör fastställas för det barn hon fött och ber föräldrarna göra ett gemensamt personligt besök på socialförvaltningen. Numera är det också vanligt att föräldrarna efter upplysning från

socialnämnden kommer till socialförvaltningen före barnets födelse för att göra utredningen och de nödvändiga underskrifterna. När sedan socialnämnden får besked från länsstyrelsen om att barnet fötts, godkänner man erkännandet och faderskapet blir rättsverkande.

Det kan enligt uppgift ta ungefär tre veckor efter barnets födelse innan detta är klart. Vill föräldrarna att förfarandet kortas ner i tid kan de, för att minska tiden mellan barnets födelse och då också fadern kan få vårdnaden, begära att socialnämnden ber om en avisering av barnets födelse direkt från sjukhuset.

Bestämmelserna i föräldrabalken om att faderskap skall fastställas då föräldrarna inte är gifta med varandra grundar sig på att det som måste sättas i förgrunden är värnandet om barnets bästa. Det är mycket viktigt för ett barn, livet igenom, att det från början får rätt far.

Fru talman! I och med giftermålet mellan två människor blir det känt för samhället att de sammanlever – därav faderskapspresumtionen för gifta föräldrar. Sammanboende är inte på samma sätt officiellt, och ett par kan flytta ihop och separera utan att det blir känt för samhället. En faderskapspresumtion för sammanboende, som folkpartiet tar upp som exempel och skulle vilja föreslå, skulle alltså inte gå att genomföra i praktiken i dag, då det i vilket fall som helst skulle behöva utredas om parterna är sammanboende. Utskottet vill också i detta sammanhang understryka att det är viktigt att samhällets förfarande i dessa fall är sådant att det är rätt man som skriver på faderskapserkännandet, eftersom ett felaktigt erkännande senare kan få mycket olyckliga konsekvenser för barnet.

Fru talman! De handlägningsrutiner som vi har i dag beträffande fastställande av faderskap till barn vars föräldrar är sammanboende är alltså mycket förenklade och kan vara mycket snabba. Det behöver bara gå kort tid efter barnets födelse innan det också har en juridisk far och denne kan anmäla att han vill ha gemensam vårdnad om barnet och därigenom få sitt ansvar, sina rättigheter och skyldigheter gentemot barnet. Samtidigt värnar förfarandet barnets bästa.

Jag vill alltså hävda att vi har ett enkelt och obyråkratiskt förfarande i dag vid fastställande av faderskap när föräldrarna inte är gifta. Jag vill också påpeka att vi inte längre använder termen "barn födda utom äktenskapet".

Jag vill med detta yrka bifall till hemställan i lagutskottets betänkande 28.

**Anf. 198 KJELL-ARNE WELIN (fp) replik:**

Fru talman! För oss i folkpartiet är det oförståeligt varför sannolikheten skulle vara mindre att man är far ifall man valt att bo under andra former än just äktenskapligt som gifta. Oavsett om man är gift eller ej, om man valt att leva tillsammans och både modern och fadern erkänner vem som är far till det väntade barnet, bör en liknande presumtion kunna fungera som när föräldrarna valt att leva som gifta.

Vi anser att det bör ske ett likställande, och vi kan inte se något som helst skäl till att särbehandla föräldrar som valt att låta bli att gifta sig.

Prot. 1985/86:147  
21 maj 1986.

*Vissa faderskapsfrågor*

**Anf. 199 EWA HEDKVIST PETERSEN (s) replik:**

Fru talman! Vi får inte glömma att det finns en tredje part när det gäller fastställande av faderskap, och det är barnet. Eftersom vi i dag inte har något i lag myntat samboendebegrepp, är det viktigt att faderskapsfastställelse görs på sådant sätt att vi verkligen vet att det är till barnets bästa – att det är rätt man som fastställs som far. Det är grunden för lagutskottets majoritets uppfattning.

**Anf. 200 MARIA LEISSNER (fp):**

Fru talman! För att ett nytt liv skall bli till krävs – åtminstone än så länge – att en kvinna och en man bidrar med var sin könscell. Detta liv, som så småningom utvecklas till ett livsdugligt foster och sedan till ett barn som väntar på att få lämna moderlivet och testa sin förmåga att andas luft, har självfallet såväl en mor såväl som en far under hela denna process.

Inte någon kan väl nu förneka det ytterst väsentliga i att de blivande föräldrarna bägge förbereder sig för att bli far och mor, för att på bästa sätt kunna ta hand om det nya livet. Många vill följa havandeskapets utveckling tillsammans, lyssna till barnets hjärtljud, sjunga vaggvisor om kvällarna för magen och kanske gå på kurs för att tillsammans kunna genomföra en bra förlossning. I en tid av många skilsmässor framstår det som oerhört väsentligt att både fadern och modern tar sitt fulla ansvar, inte minst känslomässigt, för det väntade barnet. De som tidigare hånat de s. k. velourpapporna för ett ökat engagemang i sina barn får förhoppningsvis känna sig alltmer ur takt med tiden.

Men under hela väntetiden innan barnet är fött, och under själva det ögonblick då barnet först ser dagens ljus, ja t. o. m. upp till flera månader efter födseln har barnet bara en mor, åtminstone i de fall där föräldrarna inte är gifta. Detta gäller enbart rent juridiskt sett, förstås, för biologiskt sett skulle ju barnet inte existera om det inte funnits en biologisk far. Trots sin juridiska icke-existens betar sig de flesta ogifta pappor i normalfallet som om de faktiskt vore pappor. Men de vet ännu inte om de kommer att godkännas som far till sitt eget barn. Inte ens om de undertecknat ett erkännande om faderskap i god tid före födseln, inte ens om modern med bevitnad namnteckning intygat att fadern är fader till det väntade barnet, blir han pappa när barnet föds.

Det är just när barn föds som våra könsroller tar särskilt tydlig form. I det här fallet skänker lagen modern en utomordentligt tung roll. Lagen talar klart om hur könen bör fördela sitt ansvar för barnen.

I normalfallet spelar detta kanske ingen direkt, konkret roll för hur pappa och barn börjar sitt liv tillsammans. De flesta fäder brukar nämligen strunta i att de inte är fäder, utan uppträda som om de redan vore godkända pappor under de första månaderna eller veckorna. Det är när något tillbud inträffar som den rättsliga situationen ställs på sin spets, för då segrar byråkratin och juridiken över faderskänslorna och biologiska fakta. Om modern t. ex. skulle vara ur stånd efter förlossningen att ta hand om sitt barn en längre tid, kan fadern inte ta hem barnet till det gemensamma hemmet. Han är nämligen i myndigheternas ögon inte släkt med barnet, och sjukhuset har inget annat val än att leta rätt på mormor eller kanske i värsta fall ett par fosterföräldrar.

Det är kanske inte svårt att tänka sig hur denna start i livet kan komma att prägla ett litet nyfött barn.

Orsaken till denna märkliga tingens ordning är att det, för att faderskap skall kunna formellt godkännas, måste föreligga en avisering från sjukhuset via länsstyrelsen till socialsekreteraren om att barnet är fött, med meddelande om barnets tilldelade personnummer. Innan denna pappersexercis är klar har barnet ingen far.

Detta gäller dock endast om det inte är så att barnets föräldrar är gifta med varandra. Om så är fallet förutsätter nämligen myndigheterna att alla barn som föds av kvinnan i äktenskapet har hennes juridiske make till biologisk far. Detta är en så självklar förutsättning att man inte ens ber om ett faderskapsintyg. I själva verket, eftersom detta antagande aldrig ifrågasätts, eftersom de gifta parens sexualvanor under den s. k. konceptionstiden aldrig kartläggs, torde långt fler barn vars föräldrar var gifta med varandra under tiden för födelsen, inte vara biologiska barn till sin juridiske far än de barn som inte har gifta föräldrar. Man borde kanske fundera på logiken i det faktum att man inte ens i det fall som ett äktenskap ingåtts efter graviditetens början undersöker föräldrarnas antagande om att de verkligen är föräldrar till det väntade barnet.

Det märkliga är att det betraktas som mindre trovärdigt att en far är far i det fall han är ogift och har undertecknat ett intyg om faderskap än i det fall ingen någonsin har frågat honom om han anser sig vara far till barnet, men däremot är gift med en gravid kvinna. Jag skulle personligen anse att det är mera troligt att det föreligger ett biologiskt faderskap i det fall en man på eget initiativ undertecknat en bevittnad handling där han binder sig vid faderskapet just till detta barn. Därför anser jag att utskottets oro för barnens rättsliga ställning, om faderns rättsliga ställning stärks, är klart obefogad.

Den förändring som skulle behövas är egentligen inte särskilt dramatisk. Det viktiga är att blivande föräldrar som är ogifta har möjlighet att före födseln underteckna ett intyg om att de väntar det barn som bevisligen redan har liv. Detta intyg bör så snart det är undertecknat räcka för att göra de blivande föräldrarna även till föräldrar i lagens mening. Det är väsentligt att detta kan bli klart före avresan till BB.

Först om det sedan skulle visa sig att faderskapet är uppenbart oriktigt, behöver man den komplicerade apparat som i dag sätts i gång för bortåt hälften av alla nyfödda barn i Sverige. Den förlegade termen "utomäktenskapliga barn" måste förlora även sin juridiska betydelse, vilket den ännu inte har gjort.

Till slut vill jag säga att det är mycket positivt att utskottet nämner två alternativ för att stärka den ogifte faderns ställning, även om utskottet anser dem omöjliga att genomföra. Jag kan i och för sig inte inse att det skulle vara omöjligt att införa att godkännande skall kunna ske innan barnet föds – det är snarare bättre än att det sker efter barnets födelse.

Med detta vill jag yrka bifall till reservationen från folkpartiet.

**Anf. 201 EWA HEDKVIST PETERSEN (s):**

Fru talman! Som en kommentar till Maria Leissners anförande vill jag bara hänvisa till vad jag sade tidigare. Men jag vill också berätta att man vid vårt studiebesök i Malmö sade att ungefär 50 % av de sammanboende paren återkom efter tre år därför att de separerat. I en sådan situation är det speciellt viktigt att det inte föreligger någon som helst tvekan i fråga om faderskapet.

Man kan naturligtvis framställa det hela så enkelt som Maria Leissner försöker göra, men jag vill än en gång hävda att en tredje person är inblandad, nämligen barnet, och det har rätt att få fastställt vem som är dess biologiske far. Jag vill också hävda att en far blir en far när en mor blir en mor, även om fadern juridiskt sett inte blir far i samma ögonblick som barnet föds. Man kan faktiskt också se det så att den nuvarande lagstiftningen för sammanlevnad innebär att fadern verkligen tar sitt ansvar för att faderskapet fastställs.

**Anf. 202 MARIA LEISSNER (fp):**

Fru talman! Uppenbarligen gör lagen fortfarande skillnad mellan äktenskapliga och utomäktenskapliga barn. Barn som föds av ogifta föräldrar har nämligen en sämre rättslig ställning när det gäller förhållandet till fadern. Det jag tycker är så märkligt är att gifta föräldrar anses ha högre trovärdighet än ogifta när det gäller presumtionen om att fadern är biologisk förälder till det väntade barnet. Jag förstår inte vad det är som gör att de ogifta föräldrarna är mindre trovärdiga och varför de bedöms med en annan måttstock, när de dessutom tvingas lämna ett bevitnat intyg, vilket man inte kräver av gifta föräldrar. Jag förstår inte varför man mäter dessa två samlevnadsformer med så olika måttstock.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om jordbruksutskottets betänkande 20.)

**Anf. 203 FÖRSTE VICE TALMANNEN:**

Kammaren övergår nu till att debattera jordbruksutskottets betänkande 20 om jordförvärvslagen.

**Jordförvärvslagen**

**Anf. 204 BENGT ROSÉN (fp):**

Fru talman! Med anledning av riksdagens pressade tidsschema och det förhållandet att vi för fem månader sedan debatterade jordförvärvslagen i denna kammare skall jag fatta mig kort.

När nuvarande jordförvärvslag förarbetades i mitten av 1970-talet var förutsättningarna för vårt lantbruk betydligt gynnsammare än i dag. På animaliesidan räckte den inhemska produktionen på vissa områden inte helt till. Vi hade visserligen spannmålsöverskott då också, men världsmarknadspriserna var bättre. Jordförvärvslagen gavs tre huvudsyften. Den skall främja



uppbyggandet och vidmakthållandet av effektiva familjeföretag och därmed stärka sambandet mellan brukande och ägande av mark. Den skall vidare främja en fortsatt strukturrationalisering inom jordbruket och skogsbruket. Dessutom skall lagen främja de regionalpolitiska strävandena.

I det läge som lantbruket befann sig i mitten av 1970-talet var det måhända naturligt att strukturrationalisering gavs högre prioritet än regionalpolitiska strävanden, både vid lagbestämmelsernas utformning och vid den kommande tillämpningen. Detta har emellertid lett till en ökad avfolkning av landsbygden. Avstyckade gårdsbyggnader blir i regel fritidshus, medan ett mindre lantbruk som får leva kvar förblir bebott året runt.

Nu är också situationen för lantbruket en helt annan än den för tio år sedan. Vi har kotsamma överskott på alla områden och inte längre samma intresse av att värna om varje hektar åker för fortsatt livsmedelsproduktion. Tvärtom måste vi finna alternativanvändning för betydande arealer. Vidare kan vi konstatera att stordriftsfördelarna inte längre är lika självklara. Maskinkostnaderna och andra omkostnader för de stora enheterna har ökat i sådan omfattning att brukarfamiljen på en gård om 50–100 ha, enligt tillgänglig statistik, inte får mer över att leva av än familjen på en gård om 30–50 ha.

Fru talman! Det har behövts många motioner och interpellationer för att förmå jordbruksministern att utlova en översyn av jordförvärvslagen. När han nu till slut har lovat tillsätta en utredning, vill han att denna skall beakta vad dödsboudredningen kommer fram till och vad strukturutredningen har kommit fram till.

Eftersom strukturutredningen förordar mer piska än morot för att åstadkomma förändringar när det gäller splittrad arrondering och splittrat ägande, och framför allt med hänsyn till den stora betydelse jordförvärvslagen har för regionalpolitiken och en levande landsbygd, biträder vi från folkpartiet Martin Olssons yrkande att det skall tillsättas en parlamentarisk utredning. Jag tycker att det är synd att centerns och vpk:s företrädare i jordbruksutskottet inte höll fast vid denna linje.

I betänkandet framhåller utskottsmajoriteten att det av tidsskäl måhända är mindre fördelaktigt med en parlamentarisk kommitté. Jag tror precis tvärtom. Eftersom det är socialdemokraterna som synes minst benägna att förändra jordförvärvslagen, tror jag att det behövs företrädare för övriga partier i kommittén för att driva på arbetet. Jag hoppas därför att riksdagsledamöter från centern och vpk ställer sig bakom Martin Olssons yrkande och reservationen från moderaterna och folkpartiet, som jag härmed yrkar bifall till.

**Anf. 205 KARL ERIK OLSSON (c):**

Fru talman! Vi behandlar i dag ett betänkande som i vissa stycken liknar det betänkande om jordförvärvslagen som vi behandlade den 15 januari. Ungefär vid samma tidpunkt väcktes det i riksdagen en rad motioner i detta ämne. Vi från centerpartiet väckte en partimotion om livsmedelspolitiken som innehöll ett avsnitt om jordförvärvslagen. I denna motion framfördes att principen att familjelantbruket skall utgöra basen i jord- och skogsbruket alltså måste gälla.

I motionen anfördes också att det för många bygder är naturligt och nödvändigt att jordbruksföretagen byggs upp med kombinationen jord-skog som utgångspunkt.

Deltidsjordbruken i kombination med annan verksamhet, som hantverk, service eller anställning, blir också allt vanligare. Sådana jordbruk bör kunna betraktas som familjeyordbruk, även om de inte ger full sysselsättning för en eller flera av familjemedlemmarna.

För att säkerställa en levande landsbygd med tillräckligt befolkningsunderlag för affärer, skolor och annan service är det i dag viktigt att se till att det finns möjlighet för människor att bosätta sig på mindre jordbruk i form av deltids- eller fritidsjordbruk. Ett krav vid förvärv av jordbruksfastigheter är emellertid att den som köper en sådan fastighet skall bosätta sig permanent på den.

I centerns partimotion framför vi kravet att man vid den översyn av jordförvärvslagen som redan då var aviserad borde pröva om det genom komplettering av lagen eller dess tillämpningsföreskrifter gick att förstärka förutsättningarna för förvärv och innehav av kombinations-, deltids- och fritidsjordbruk enligt bo-brukar-principen i syfte att slå vakt om en levande landsbygd och för att tillgodose de människor som önskar bosätta sig och etablera sig på landsbygden.

Till det betänkande som behandlades den 15 januari var fogad en reservation av oss centerpartister. Utöver de synpunkter som återfanns i vår partimotion anförde vi också att man vid en översyn borde pröva om förvärv av små jordbruksfastigheter skulle kunna undantas från prövning enligt jordförvärvslagens 4 §, 1 och 3 mom., dvs. pris- och rationaliseringsprövningen.

Under de månader som har förflutit sedan jordförvärvslagen behandlades i kammaren förra gången har vi väntat på besked från regeringen om hur det skulle bli med den aviserade översynen. Trots att frågan har aktualiserats flera gånger dröjde beskedet, och när jordbruksutskottet påbörjade behandlingen av detta ärende hade vi fortfarande inte fått reda på vad jordbruksministern avsåg att göra. Så småningom kom emellertid ett sådant besked, och det visar att jordbruksministern uppenbarligen har tagit intryck av den debatt som har förts och av de förändrade förhållandena. Jag vågar nog påstå att även min partivän Martin Olssons enträgna arbete och motionerande i detta sammanhang har haft en viss betydelse.

Det besked som lämnades av jordbruksministern innebar att han inom kort skall föreslå regeringen att göra en översyn av jordförvärvslagens effekter. Inriktningen av denna översyn har redovisats för jordbruksutskottet. Detta framgår av jordbruksutskottets betänkande, där det bl. a. står: "Principen att familjelantbruket skall utgöra basen i jord- och skogsbruket gäller, och översynen skall inriktas på att underlätta uppbyggandet och vidmakthållandet av familjeföretag."

Detta är ingenting nytt, utan det är formuleringar som har gällt tidigare och som även vi i centern har ställt oss bakom.

Det som sedan följer är däremot nytt för att komma från regeringen. Det står nämligen: "Vid översynen skall hänsyn vidare tas till att det för att säkerställa en levande landsbygd är nödvändigt att tillvarata möjligheten att

kombinera jord- och skogsbruk med annan sysselsättning.”

Detta har vi inte hört tidigare, utan då har det varit fråga om att bygga upp jordbruk där jordbruket har varit den enda sysselsättningen i familjejordbruket. Nu talas det om möjligheten både att kombinera jord- och skogsbruk och att kombinera dessa med annan sysselsättning. Det innebär naturligtvis att vi med den här inriktningen får möjlighet till deltidsjordbruk. Man fortsätter: ”Också möjligheten att undanta vissa mindre fastigheter från förvärvsprövningen bör undersökas.”

Om man prövar detta på rätt sätt bör det kunna ge utrymme för att man använder mindre jordbruk till fritidsjordbruk. Det gäller då jordbruk som är så små att de inte kan anses ge någon nämnvärd sysselsättning men inte heller är särskilt intressanta för kringliggande jordbruk som tillskottsmark.

Av den redovisning som vi har fått från departementet framgår att utredningsarbetet skulle bedrivas ytterst skyndsamt. Det har medverkat till bedömningen att det sannolikt är bättre med en relativt enkel utredning som på kort tid skulle kunna föreslå de nödvändiga förändringarna. Jag har därför skäl att också ta upp den reservation av moderater och folktoparter som är fogad till betänkandet och som går ut på att man skulle tillsätta en parlamentarisk utredning. Ett av skälen till att jag vill yrka avslag på den reservationen är att en parlamentarisk kommitté sannolikt skulle innebära en förlängning av det här översynsarbetet. Ett annat skäl är naturligtvis att i en del av de motioner som ligger bakom reservationen finns yrkanden som inte är förenliga med centerpartiets synpunkter. Det är yrkanden som innebär ganska stora öppningar i jordförvärvslagen, något som kan leda till ökad spekulation i jordbruksmark och som kan leda till att sambandet mellan ägande-boende-brukande kommer att minska. Det finns naturligtvis ingen anledning för oss att tillstyrka en sådan utveckling.

Lennart Brunander och jag har i ett särskilt yttrande klargjort varför vi i det här läget kan finna skäl att stödja en översyn som sker på det sätt som jordbruksministern har angett. Vi tycker att det som har sagts innebär att man kan få förändringar i huvudsak i enlighet med de önskemål som har framförts i vår partimotion. Vi ser det som angeläget att översynen görs utifrån en helhetssyn på landsbygds-, jord- och skogsbruksproblemen, så att de eftersträfvade förändringarna snabbt kan komma till stånd.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

**Anf. 206 MARTIN OLSSON (c):**

Fru talman! Hur vill vi att den svenska landsbygden skall se ut i framtiden, och vilken struktur vill vi att det svenska lantbruket skall ha? I hur hög grad skall människorna själva eller samhället genom lantbruksnämnderna bestämma vem som får förvärva och driva ett jordbruk? Ja, fru talman, det är en synnerligen kort sammanfattning av de problem vi behandlar just nu här i kammaren och som jordförvärvslagstiftningens inriktning är avgörande för.

Svenskt lantbruk har alltid bestått av såväl heltids- som olika typer av deltids- och kombinationsjordbruk. Trots att jordbrukspolitiken alltsedan 1940-talet syftat till att skapa s. k. bärkraftiga enheter är alltjämt majoriteten av de drygt 100 000 jordbrukarna att betrakta som deltids- eller kombinationsjordbrukare.

Den hittillsvarande uppdelningen enligt jordförvärvslagen mellan å ena sidan bärkraftiga, utvecklade eller utvecklingsbara heltidslantbruk och å andra sidan icke utvecklingsbara lantbruk, alltså sådana lantbruk som ej ger en familj full bärkning, blir allt svårare att upprätthålla. Även bland många brukare av fastigheter, som på grund av storlek betraktas som bärkraftiga, är det allt vanligare att en av makarna – eller båda – har hel- eller deltidarbete utanför jordbruket. Som en följd av den tekniska utvecklingen och den kortare arbetstiden blir det möjligt för familjer att ha allt större arealer jord vid sidan av annat arbete.

Enligt gällande riktlinjer för jordbrukspolitiken skall verksamheten bedrivas så, att man i första hand främjar uppbyggande och vidmakthållande av effektiva familjeföretag, som kan ge en familj full sysselsättning och erforderliga inkomster. Därför hindras andra familjer från att köpa mindre jordbruk och driva dessa som fristående enheter.

Frågan är: Hur kommer svensk landsbygd att se ut när rationaliseringspolitiken hunnit genomföras? Hur ser den ut sedan lantbruksnämnderna hunnit pröva ägarskiften på alla fastigheter?

Svaret är att det kommer att bli allt glesare mellan gårdarna och att befolkningen som till största delen består av heltidsjordbrukande familjer blir alltför liten för att ge underlag för service och förutsättningarna för trivsel.

Är det verkligen en sådan landsbygd vi vill ha i vårt land? Skall vi driva utvecklingen i denna riktning?

För att få eller behålla en tillräckligt stor befolkning på landsbygden behövs det även i framtiden både heltids- och deltidjordbrukande familjer samt människor som bor där och som helt ägnar sig åt annat arbete i bygden eller som pendlar till större eller mindre tätorter.

Endast med en sådan struktur på landsbygden får vi tillräckligt befolkningsunderlag för skolor, affärer, kommunikationer och annan service. Denna struktur är därför förutsättningen för trivsel och gemenskap och därigenom för socialt väl fungerande boendemiljöer på landsbygden.

Många yngre familjer vill etablera sig på landsbygden på ett mindre jordbruk, som de kanske vill utveckla eller som de avser att driva som deltidjordbruk på lång sikt. För många är boendet och verksamheten på ett deltidjordbruk en miljö som de mycket gärna vill leva i och låta sina barn växa upp i. Inom ramen för valfriheten är det viktigt att sådana familjers önskemål kan tillgodoses. Utan tvivel tillför deltidjordbrukarfamiljerna sin bygd resurser utöver vad jord och skog kan ge underlag för. Köpkraften på landsbygden ökar därigenom. Det kan påpekas att kraven på samhälleligt stöd till de mindre jordbruksenheter torde vara minimala.

Fru talman! Bl. a. genom att ändra jordförvärvslagen kan vi påverka vilken struktur vi vill ha på landsbygden i framtiden. Därför har jag tillsammans med medmotionärer sedan 1982 årligen motionerat om att jordförvärvslagen skall ändras så att man inte ensidigt bedömer förvärvsärenden utifrån storleksrationaliseringssynpunkter utan även tar hänsyn till vikten av att få eller bevara en levande landsbygd. Det bör vara en viktig målsättning att slå vakt om intresset av att ha ett tillräckligt befolkningsunderlag i en bygd och att stimulera bosättning där. En levande landsbygd med utrymme för även

mindre jordbruk vid sidan av de bärkraftiga enheterna bör vara vägledande.

Vi motionärer har varje år fastslagit att vi anser att det behövs en jordförvärvslag även i framtiden både för att gynna bosättning på landsbygden och för att motverka att jord och skog utnyttjas från ensidig kapitalplaceringssynpunkt.

Vi har alltså inte gått så långt som förra jordbruksministern Eric Holmqvist som i en intervju för en tid sedan ansåg att jordförvärvslagen har gjort sitt och att samhället inte längre genom lagstiftning skall styra strukturutvecklingen på jordbruket.

Jag vill erinra om att 1982 och 1983 avslogs våra motioner efter förslag av ett enhälligt jordbruksutskott. 1984 ställde samtliga icke-socialistiska ledamöter upp för motionskraven då de behandlades här i kammaren.

Under valrörelsen i fjol uttalade sig ledande jordbrukspolitikerna från alla riksdagspartier – med undantag av socialdemokraterna – för en översyn av jordförvärvslagen främst i syfte att underlätta bosättning på landsbygden genom att i större utsträckning bevilja tillstånd att förvärva mindre fastigheter.

Så snart riksdagen samlats i höstas ställde jag den 9 oktober en interpellation till jordbruksministern angående en eventuell översyn av jordförvärvslagen med ungefär samma motivering som jag nu anfört och med påpekande av att man i Danmark var i färd med att ändra sin jordförvärvslagstiftning ungefär i samma riktning som vi motionärer har krävt. Interpellationen utmynnade i frågan: "Avser regeringen att låta företa en översyn av jordförvärvslagen främst i syfte att förbättra förutsättningarna för förvärv av mindre jordbruksfastigheter?"

Svaret var kort och innehöll inget svar på frågan gällande de mindre fastigheterna. Det innehöll nämligen enbart följande:

"Strukturutredningen för jord- och skogsbruk har i sitt betänkande föreslagit vissa ändringar i jordförvärvslagen, bl. a. vad gäller ägo- och ägarförhållande. Liknande frågor behandlas för närvarande av den s. k. dödsboudredningen, som beräknas lämna sitt betänkande om några månader.

Mot denna bakgrund och med hänsyn till de erfarenheter som föreligger av lagens tillämpning bör behovet av en översyn av jordförvärvslagen övervägas."

Egentligen innebär svaret, på grund av hänvisningen till strukturutredningen, att översynen av lagen skulle genomföras i direkt motsatt riktning mot vad vi motionärer har eftersträvat och vad jag anfört i motiveringen för min interpellation. Strukturutredningen, som jordbruksministern hänvisade till, framlade nämligen flera förslag som skulle påskynda sammanslagningen av fastigheter och försvåra bevarandet av mindre fastigheter. Jag kan nämna att barns rätt att utan tillstånd förvärva fastighet skulle upphöra i områden där strukturplan gäller. Och genom införandet av en garantiintäkt skulle själva innehavet av mindre fastigheter beläggas med en straffskatt. Även andra skatteförslag skulle påskynda sammanläggningen av fastigheter. Det skulle bli skattemässigt förmånligare att sälja en fastighet för sammanläggning än att överlåta fastigheten till en familj som vill fortsätta att driva den som fristående enhet. Enligt strukturutredningen skulle det på motsvarande

sätt bli skattemässigt förmånligare att förvärva en fastighet för sammanläggning än att ha den kvar som en fristående enhet. Den hänvisning till strukturutredningen som jordbruksministern gjorde i höstas visade ju inte att denne avsåg någon utredning i det syfte som vi har arbetat för.

Motionerna från riksmötet 1985/86, som väckts av samtliga icke-socialistiska partier, behandlades först den 15 januari i år. Även vid denna behandling motsatte sig de båda socialistiska partierna – med hänvisning till att jordbruksministern hade aviserat en översyn – kravet på att riksdagen skulle göra ett uttalande om en utredning. Men i det utskottsbetänkande som nu behandlas kan vi läsa att jordbruksministern inom kort kommer att föreslå regeringen att en översyn av jordförvärvslagens effekter skall göras. Bl. a. anges: "Vid översynen skall hänsyn vidare tas till att det för att säkerställa en levande landsbygd är nödvändigt att tillvarata möjligheten att kombinera jord- och skogsbruk med annan sysselsättning. Också möjligheten att undanta vissa mindre fastigheter från förvärvsprövning bör undersökas."

Ja, detta låter ju till viss del bra sett mot bakgrund av de strävanden som vi motionärer vid upprepade tillfällen har framfört och som socialdemokraterna nu för första gången har accepterat. Men det måste vara en omvändelse bland socialdemokraterna som har skett de senaste veckorna. Senast regeringen skrev något officiellt, som jag har sett, om jordförvärvslagen var i kompletteringspropositionen, som är undertecknad den 16 april i år. Där talas på ungefär samma sätt som i interpellationssvaret från november förra året om att man med hänsyn till strukturproblemen bör göra en översyn om jordförvärvslagen och därvid bl. a. beakta dödsboutredningens förslag. I kompletteringspropositionen anför jordbruksministern dessutom att lagen bör tillämpas så att sågverk och annan skogsindustriell verksamhet bör få större möjligheter att förvärva skogsmark.

Nästa rubrik i kompletteringspropositionen är benämnd Skogsvårdsavgiften. Under denna rubrik föreslår jordbruksministern en minimiavgift om 300 kr. för varje skogsbrukare i syfte att, liksom strukturutredningens förslag, fördyra för den som innehar en liten fastighet.

Fru talman! Kompletteringspropositionen gav och ger ingen tilltro till socialdemokraternas vilja att se över jordförvärvslagen i det syfte som önskas i de många motioner som vi behandlar i dag – snarare tvärtom.

I KU:s granskningsbetänkande, som vi behandlat tidigare här i dag, kan vi på s. 221 läsa utfrågningen av statssekreterare Ulf Lönnqvist beträffande jordförvärvslagen. Han berör där frågan om översyn. Inte heller hans uttalande avviker från vad jordbruksministern sade i interpellationssvaret från i höstas.

Fru talman! Opinionen för en översyn av jordförvärvslagstiftningen i den riktning som jag här har talat för har under senare år blivit mycket starkare. På den svenska landsbygden finns en mycket stark opinion som vill slå vakt om mindre jordbruk och som vill att människor själva skall få avgöra om en fastighet är lämplig för dem och deras familj. Särskilt strukturutredningen, men även i många fall tillämpningen av jordförvärvslagen, har skrämt många. Ja, många har t. o. m. blivit besvikna och är synnerligen kritiska mot rådande förhållanden i vad gäller fastställt försäljningspris och rätten att sälja

till en familj som vill fortsätta att driva gården, fastän den av lantbruksnämnden anses vara för liten.

Samma krav på översyn av jordförvärvslagen som vi har i vår motion framfördes i början av april även av landshövdingarna i sju län i södra Sverige. Eftersom landshövdingarna oftast är ordförande i lantbruksnämnderna, framgår att de som har erfarenhet av lantbruksnämndernas arbete och de som vill slå vakt om en levande landsbygd reser krav motsvarande dem som vi har framfört – och det är vi glada över.

Jag är glad över att motionerna och övriga partiets agerande i utskottet nu tvingat socialdemokraterna att i utskottsbetänkandet skriva relativt positivt om en sådan översyn. Min hänvisning till jordbruksministerns uttalande i kammaren i höstas och i kompletteringspropositionen för en månad sedan, liksom ställningstagandet i jordbruksutskottet i vintras, visar att socialdemokraterna på kort tid har ändrat inställning. Jag hoppas verkligen att de ändrat sig så att skrivningen i betänkandet är förpliktande.

Vi är många som med intresse ser fram mot direktiven för en översyn av jordförvärvslagen och vad den skall leda till. Jag vill betona, att om inte förhoppningarna uppfylls, kommer opinionen både här i riksdagen och den mycket större opinion som finns ute i landet att låta höra av sig.

Fru talman! En minoritet i jordbruksutskottet skriver mycket positivt om motionerna och vill göra ett tillkännagivande till regeringen om en översyn av jordförvärvslagen. En majoritet i jordbruksutskottet tror att frågorna i aktuella motioner kommer att bli föremål för överväganden och avstyrker bl. a. motion 231 av mig och åtta medmotionärer. I den motionen har vi för övrigt skrivit in vad vi ansåg vara lämpliga riktlinjer för en översyn.

Fru talman! För egen del kommer jag mot bakgrund av detta att avstå från att delta i en eventuell votering i ärendet.

I detta anförande instämde Ingvar Karlsson i Bengtsfors, Marianne Andersson och Jan Hyttring (alla c).

#### **Anf. 207 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):**

Fru talman! Den nuvarande jordförvärvslagen är inte särskilt gammal. Den sågs över 1979. Redan i samband med den översynen intog vi moderater en på vissa punkter restriktiv inställning. Således hade vi redan då avvikande mening beträffande prövning av förvärv inom släktkretsen. Vi ansåg också att den nytillkomna prisprövningen inte skulle föra något gott med sig.

Den tredje punkt vi reserverade oss på var kanske något mindre värdeladdad. Det gällde frågan om en köpare skulle avkrävas att såväl bebo som bruka fastigheten. Vi ansåg i det senare fallet att kravet tillgodosågs rätt bra enbart med att brukningsplikt skulle införas. Vi som praktiskt sysslar med jordbruk vet att boende på annat håll inte under särskilt lång tid kan förenas med aktivt jordbruk. Följaktligen ansåg vi att en lagstiftning om boendeplikt egentligen var ganska onödig.

Vi anser alltså att begränsningen av den frikrets som undantogs från förvärvsprövning 1979 var ett olyckligt beslut. Vi anser således att överensstämmelse bör råda mellan arvslagens och förvärvslagens bestämmelser, vilket i sammanhanget betyder att den som enligt arvslagens bestämmelser är

arvsberättigad också skall kunna förvärva jordbruksfastighet utan lantbruksnämndens prövning. Det har inte under de år som gått framkommit något som gör att vi behöver ändra oss på den punkten. Tvärtom kanske man rent av skulle kunna säga att det rationaliseringskrav som sannolikt var avgörande för majoritetens restriktiva inställning på denna punkt har förändrats så att någon begränsning av slätköpen av det skälet inte skulle kunna motiveras.

Vad så gäller prisprövningen kan man så här i efterhand konstatera att våra mest dystra farhågor tyvärr har besannats. Det enda egentliga sambandet mellan dagens dechargedebatt och kvällens debatt är att man måste konstatera att den prövning vid tillämpning av lagen som sker har förorsakat många mänskliga tragedier och att den skyndsamt bör avskaffas. Även om vi haft en votering om detta i eftermiddag tycker vi inte att det mest angelägna är att en före detta minister prickas – det är långt viktigare att den lagparagrafen helt enkelt avskaffas.

Jag har nu redogjort för de ståndpunkter vi intog 1979. Vi har under åren upprepat dessa krav och är naturligtvis nöjda med att det nu råder enighet i jordbruksutskottet och rent av i jordbruksdepartementet om att lagen på ett eller annat sätt skall ses över.

Innan jag övergår till att kommentera hur lagen skall ses över vill jag dock säga några ord om en annan punkt som tillkommit under de två senaste åren. Vi anser nu att en översyn också bör tillgodose möjligheten att skapa förutsättningar för deltidbrukande. Det råder förvisso en konflikt mellan två i och för sig goda ståndpunkter. Den ena är naturligtvis att kravet på en strukturrationalisering bör tillgodoses, den andra att vi skall hålla den svenska landsbygden så tätbefolkad som det över huvud taget är möjligt. Vi har funnit det relativt lätt att göra en prioritering mellan dessa båda krav. Vi har gjort prioriteringen till förmån för en tätbefolkad eller i varje fall så befolkad landsbygd som det över huvud taget är möjligt. Detta har gjort att rationaliseringskravet i någon mån fått vika. Jag vill rent av, fru talman, påstå att detta, alla ansträngningar att ge innehåll åt uttrycket "en levande landsbygd" till trots, är ett av de få aktiva inslagen i den riktningen. Tillåter vi boende på landsbygden och tillåter vi folk att köpa mindre fastigheter, får vi ett ökat boende, och det sociala livet på svensk landsbygd blir rikare.

Då en översyn av lagen nu äntligen skall komma till stånd vore det bästa att den kunde ske i en parlamentariskt sammansatt kommitté. Regeringen har givit uttryck för en annan uppfattning: Man anser att den skall ske i en s. k. departementsutredning. Detta kanske inte överraskar oss så särskilt mycket. Men vi är utomordentligt överraskade över att centern har intagit samma ståndpunkt. Jag kan inte förstå varför centern anser att de synpunkter som centern har bäst tillgodoses av socialdemokrater bakom stängda dörrar i jordbruksdepartementet.

Jag kan inte underlåta, fru talman, att ge uttryck för min förvåning över att Karl Erik Olsson alldeles nyss sade att det i motionerna finns yrkanden som inte är förenliga med vad man tycker inom centern. Den logiska slutsatsen blir att Karl Erik Olsson tycker att de synpunkterna bäst tillgodoses av socialdemokrater. Jag har så höga tankar om centern att jag tror att man inom centern själv bäst skulle ha kunnat tillgodose dem.



Jag vill med det anförda, fru talman, yrka bifall till den reservation som bär folkpartisters och moderaters namn och som är fogad till betänkandet.

Prot. 1985/86:147  
21 maj 1986

*Jordförvärvslagen*

**Anf. 208 KARL ERIK OLSSON (c) replik:**

Fru talman! Det finns naturligtvis en del uppfattningar i det här sammanhanget som är gemensamma för de flesta partierna, nämligen att det behövs en översyn av jordförvärvslagen. Men samtidigt finns det klart motstående uppfattningar i vissa delfrågor.

Jag kan i stort sett instämma i allt som Martin Olsson sade. Han berörde frågan, vem som skall bestämma vem som skall äga jord och sade: Frågan är om det är människorna själva eller samhället. I det sammanhanget kommer man in på vad Arne Andersson i Ljung nu tar upp, nämligen frågan om prisprövningen och kapitalets roll i det här sammanhanget. Hade man inte haft någon jordförvärvslag och hade man inte 1979 haft ambitionen att försöka styra prisnivåerna, hade de fria marknadskrafterna mycket snabbt medverkat till att man fått en mycket snabbare tömning av landsbygden än vad som har varit fallet.

Jag kan upprepa vad jag sade i föregående debatt om prisprövningen, nämligen att vi för närvarande kan se att den inte längre behövs för små fastigheter och att den är svår att tillämpa för stora fastigheter. Men fortfarande kan det finnas skäl att ha den kvar för familjebordbruket, både vid etablering och vid tillskottsköp. När Arne Andersson talar om att han vill avskaffa bo-brukar-principen, är det uppenbart att det bärande argumentet inte är att slå vakt om en levande landsbygd. Moderaternas bärande argument för en översyn är att nya köpare skall kunna förvärva jordbruksfastigheter.

**Anf. 209 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:**

Fru talman! Jag tog mig friheten att i slutet av mitt anförande kritisera ett inlägg av Karl Erik Olsson, därför att jag tyckte att det var outgrundligt och inte ens tjänade hans egna syften. Nu har han kommit med ett lika frikostigt erbjudande igen i fråga om prisprövningen. Han säger att den inte längre behövs för de små fastigheterna och att den är svår att tillämpa för de stora fastigheterna. Men snälla Karl Erik Olsson, är det inte lika bra att stryka flagg och tillstå att hela denna prisparagraf är bedräglig. Om inte Karl Erik Olsson hade varit så upptagen i eftermiddags, kunde han ha lyssnat på dechargedebatten. Det var t. o. m. fråga om att pricka en minister på grund av ett stort fastighetsköp, där en brukare hade förlorat ett antal miljoner kronor till följd av en från början befängd lag. Den har dessutom blivit närmast kriminell. Stryk flagg i denna bedrägliga fråga!

**Anf. 210 KARL ERIK OLSSON (c) replik:**

Fru talman! Prisprövningen för jordbruksfastigheter är som all annan priskontroll, nämligen att den kan sättas in temporärt men förr eller senare måste avskaffas, om man inte vill fjärma sig från marknadsekonomi. Det är inte vår avsikt att man skall göra så. Denna prisprövning är alltså temporär, och jag medger att den i vissa stycken har spelat ut sin roll. Jag sade också nyss att den var svår att tillämpa för stora fastigheter. Däremot tror jag det är

angeläget att slå vakt om bo-brukar-principen. Det är människornas vilja och samhällsintressena som skall dominera i frågan om hur en så viktig naturresurs som jorden skall ägas och handhas.

**Anf. 211 ARNE ANDERSSON** i Ljung (m) replik:

Fru talman! I försoningens anda vill jag gärna säga att vi i moderata samlingspartiet tycker att bo-brukar-principen är mycket viktig, även om det har rätt litet olika uppfattningar om den. Att vi dessutom kan bli överens om att den lagstiftning som vi här har talat om har varit oförenlig med marknadsekonomi gläder mig också. Det måste väl ändå leda fram till att vi också blir överens om att marknadsekonomi inte tål denna typ av dåliga ingrepp.

Centern har tidigare gjort gällande att det väl någon annan gång än just nu kunde vara bra att ha prisprövningen. Följaktligen skulle man, som det sades i en annan debatt i vintras, kunna ha den i malpåse – med andra ord ett av de mest märkliga sätten att öka rättssäkerheten på detta område. Nej, låt oss bli överens om att prisprövningen skall tas bort.

För att så för ett ögonblick återgå till frågan om sättet att göra en översyn vill jag fråga: Varför tror ni mer på socialdemokraterna när det gäller att uppfylla era önskemål i en översyn än ni tror på er själva, om ni fått vara med om att göra den? Jag har väl någon gång i raljerande ton sagt att ni är litet opålitliga. Men inte är ni väl så opålitliga att ni tror mer på socialdemokraterna än på er själva när det gäller att göra en översyn. Något så elakt om er hade inte ens jag kunnat säga, Karl Erik Olsson.

Förste vice talmannen anmälde att Karl Erik Olsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

**Anf. 212 GÖTHE KNUTSON** (m):

Fru talman! Den här debatten är redan nu ännu mera förvirrande än vad tidigare jordförvärvsdebatter i kammaren har varit.

Utskottets ordförande, centerpartisten Karl Erik Olsson, talade i sitt inledningsanförande som om han hade ungefär samma uppfattning som motionären Martin Olsson. Så tittar man förvånat på vad centerpartiet har ställt upp på i utskottet, nämligen en skrivning som socialdemokraterna uppenbarligen ensamma har bestämt. Vad kan Martin Olsson finna i denna utskottsskrivning, som centern har anslutit sig till, som tillfredsställer hans och hans medmotionärers krav på en parlamentarisk utredning?

Martin Olsson och hans medmotionärer hänvisar till hela den rad av omständigheter och problemkomplex som i dag håller på att utarma den svenska landsbygden. Frågan om jordförvärvslagen är mycket mycket mera än en fråga om förvärvsprövning samt struktur och storlek på jordbruksfästigheter hos lantbruksföretag. Det är en fråga om hur landsbygden skall gestalta sig i framtiden, precis som Martin Olsson har sagt i sitt anförande här.

Det är en fråga om hur landskapet skall se ut, om det skall bli en fortsatt besogning, om det öppna kulturlandskapet som generationer jordbrukare har skapat skall försvinna, om det skall förslyas igen och Sverige bli de mörka

granridåernas och slyskogens land.

Det går snabbt det här. Det måste var och en som färdas längs vägarna i våra vanligaste jordbruksbygder redan ha upptäckt.

Vi har en lagstiftning som innebär att myndighetspersoner bestämmer vilka som skall få köpa jordbruksföretag. Människor som vill förvärva mindre jordbruk för att skaffa sig en boendeform, en fritidssysselsättning eller en deltidssysselsättning, en kombinationssysselsättning – det finns många ord för det här – nekas i detta sitt uppsåt.

Så sent som för ett par månader sedan gjorde jordbruksministern klart här att det kommer en utredning. Jag frågade genom riksdagens utredningstjänst ungefär vid den tidpunkten om någon utredning var på gång. Svaret var ja, en sådan förbereds. Det är alltså nonsens att påstå att det skulle vara en uppslutning från något partis sida här som föranlett socialdemokraterna i utskottet att skriva att också "möjligheten att undanta vissa mindre fastigheter från förvärvsprövningen bör undersökas".

Vad kan man få ut av detta? Vad är det för löften som ges från regeringen här? Den som påstår att regeringen skulle ha gjort en helomvändning har antingen svårt att förstå ordets innebörd eller är ute efter att vilseleda kammaren.

Vi har självfallet ett stort ansvar för vårt land. Parlamentet har att besluta om lagar och har också att förändra lagar eller upphäva den lagstiftning som förstör landet, dess jordbruksstruktur osv.

Tiden är knapp. När man har några få minuter till förfogande, gäller det att komprimera anförandet och bara ta med de absolut viktigaste bitarna. Detta blir ett fragmentariskt inlägg från min sida, men jag måste få tillfälle att också bemöta Karl Erik Olssons replik till Arne Andersson i Ljung.

Om prisprövningen inte hade funnits, skulle det ha skett en mycket snabbare tömning av landsbygden, säger Karl Erik Olsson. Försök att leda i bevis att det skulle ha blivit färre boende på landsbygden, om de människor som hade velat köpa dessa lantbruksföretag hade fått göra det! Jag skulle kunna ge en mångfald exempel på hur man just genom lantbruksnämndens åtgärder har ställt boningshus öde och tomma. Förfallet råder på många av de ställen där sammanläggningarna har skett enligt jordförvärvslagens hårdaste regler. Tolkningen är på sina håll i vissa landskap nästan abnorm.

På grund av att tiden är slut för mig vid det här tillfället måste jag fråga Karl Erik Olsson, om han vill leda i bevis det han nyss påstod om prisprövningsparagrafen.

**Anf. 213 KARL ERIK OLSSON (c) replik:**

Fru talman! Göthe Knutson säger att den här debatten är förvirrad. Jag tycker inte att den är det. Vissa inlägg är möjligen förvirrade, men totalintrycket är inte det. Det finns en allt större uppslutning kring att det behövs en översyn av jordförvärvslagen, och vissa av de saker som vi är ganska eniga om kommer att förändras.

Jag blir inte särskilt imponerad av att höra Göthe Knutson tala om hur det svenska landskapet förändras, beskogas och förslyas, hur det blir ett de mörka granridåernas landskap, om inte moderaterna får som de vill. Jag är fullt övertygad om att det gäller att värna landsbygden och landskapet både

mot byråkrater och mot ett alltför fritt kapital. Det är dags att ändra jordförvärvslagen, men vi vet också att moderata samlingspartiet för fram olika synpunkter, bl. a. att man skulle släppa loss juridiska personer att förvärva jord. Jag är ganska säker på att Göthe Knutson inte bara talar för de små deltidjordbruken – de trevliga små köpen som vi gärna vill ställa upp på – utan också för en rad andra grupper.

När det gäller översynen är målet och takten det avgörande, för det är ganska bråttom, men inte formen. Vi har funnit att målet och takten gynnas bäst med den form man nu föreslår. Det är därför vi har gått på den linjen.

**Anf. 214 GÖTHE KNUTSON (m) replik:**

Fru talman! Var någonstans hämtar Karl Erik Olsson underlaget för sitt påstående att moderata samlingspartiet här yrkar på att juridiska personer skall medges förvärvsrätt?

Jag vill i sammanhanget yrka bifall till den reservation som bär utskottets moderaters och folkpartisters namn. Jag instämmer också i Arne Anderssons i Ljung inlägg här tidigare.

Förvirringen uppstår naturligtvis – det var så i en tidigare debatt i fjol våras, vill jag minnas, och det har väl förekommit flera gånger att man har fått ett intryck av förvirring – när man försöker att sitta på två stolar samtidigt. Dess värre finns det de som har hamnat på tre stolar, och det är faktiskt inte bättre. Då skapar man nämligen just den här bilden av politiker som inte vet vad de vill.

Nu finns det emellertid en förfärlig massa ledamöter i denna kammare som är på det klara med vad som händer, om vi inte radikalt förändrar jordförvärvslagen så som Martin Olsson m. fl. motionärer – Jan Hyttring är en av dem – och även jag för fjärde eller femte gången i rad tillsammans med min medmotionär Gullan Lindblad har föreslagit. Och naturligtvis skall det ske parlamentariskt. Jag ber att få hänvisa till vad Arne Andersson nyss sade om hur orimligt det är att överlåta till socialdemokraterna att sköta den här frågan.

Sedan är det faktiskt så, och det tror jag att Karl Erik Olsson själv inser, att jag talar just för de små jordbruken. Jag talar för att vi skall få behålla människor på landsbygden. Strukturrationaliseringen genom sammanläggning skall inte få innebära att det ena huset efter det andra skall komma att stå tomt fastän människor vill flytta dit.

Marknadsekonomi har fött detta vårt lands välstånd. Marknadsekonomi kan också åstadkomma välstånd på landsbygden. Det är strunt att säga att prisprövningsparagrafen skulle ha förbättrat förhållandena. De har tvärtom försämrats.

Dessutom har prisprövningen berövat tiotusentals människor deras pension. Det är en konfiskation av vad människor har tjänat ihop under ett helt liv, decenniernas arbete; det ges ett pris – myndigheterna sätter ett annat.

Karl Erik Olsson nämnde att vi skall akta oss för att byråkraterna skall bestämma. Byråkraterna gör som lagen anger.

Det är politiker i denna kammare som landsbygden och dess folk skall akta sig för!

**Anf. 215 KARL ERIK OLSSON (c) replik:**

Fru talman! Göthe Knutson säger att det inte är bra att sitta på olika stolar, och det är det säkert inte. Jag vet inte vem han avsåg med det uttalandet.

För min och för centerns del anser jag inte detta vara något problem. Vi har enträget sedan lång tid tillbaka kämpat för att värna landsbygden, jordbruket och jordbrukarna. Vi har ofta fört den här debatten. Vi har haft debatter om bolagsförbudslagen och jordförvärvslagen för mycket länge sedan. En del av de ingredienser som fanns med i de debatterna finns nog med även i dag.

Göthe Knutson frågar varifrån frågan om juridiska personer kommer. Det finns sådana yrkanden i moderata motioner. Det känner säkert Göthe Knutson till. När vi nu vet att landsbygden avfolkas i alltför snabb takt är det angeläget att vi åstadkommer förändringar med så litet dröjsmål som möjligt. Enligt vår bedömning kan vi åstadkomma detta på det sätt som anges i utskottets betänkande.

Det handlar inte om att stifta en ny jordförvärvslag eller att avskaffa nuvarande jordförvärvslag, vilket en del moderater har förordat. Det handlar om att ändra tillämpningen och möjligen ändra lagen på vissa punkter för att underlätta för människor att bo på landsbygden och möjliggöra innehav och förvärv av små jordbruksfastigheter. Det finns tecken som tyder på att regeringspartiet och jordbruksministern ställer upp bakom detta.

**Anf. 216 GÖTHE KNUTSON (m) replik:**

Fru talman! Det är en besvärande trosvisshet som jordbruksutskottets ordförande fortsätter att visa. Han tror alltså genom upprepning att socialdemokraterna bättre än de borgerliga partierna tillsammans skulle kunna förändra jordförvärvslagen, så att den blir till gagn för landsbygden och för hela nationen.

Vi människor vill inte, vare sig vi bor i städer, i tätorter eller på landsbygden, se ett igenvuxet, ett förslyat, beskogat landskap. Vi vill ha ett öppet landskap, och vi vill ha människor på landsbygden. Människor vill bo på landsbygden. Det är detta vi måste slå vakt om. Det är det som socialdemokratisk lagstiftning har motverkat.

Arne Andersson i Ljung kommer att ta tillfället i akt att göra ett inlägg i frågan om juridiska personer. Jag kan berätta att i den lantbruksnämnd som jag sitter i är i dag både socialdemokrater och andra positiva till att pröva möjligheterna att ge sågverk litet skog så att de kan komma över de svackor där de eljest skulle ha permitterat sina anställda. Det rör sig här om utpräglad landsbygd.

När vi går till votering kommer tydligen ett stort antal centerpartister, eller åtminstone så många som är undertecknare av Martin Olssons motion, att avstå från att rösta. Detta om något måste vara ett bevis på att centerpartiet i den här frågan har hamnat alldeles fel. Detta är ytterligt beklagligt för landsbygden och för vår nation.

Prot. 1985/86:147

21 maj 1986

*Jordförvärvslagen*

**Anf. 217 ÅKE SELBERG (s):**

Fru talman! Den jordförvärvslag som nu gäller trädde i kraft den 1 juli 1979. Den proposition som då behandlades antogs i sina huvuddelar med stor majoritet i riksdagen. Denna jordförvärvslag tog fasta på de jordbrukspolitiska målen enligt 1977 års jordbrukspolitiska beslut, nämligen att främja och bygga upp effektiva och rationella familjejordbruk.

Propositionen innebar bl. a. att släktingars rätt att fritt förvärva jordbruks- och skogsfastigheter begränsades till att avse endast överlåtarens make eller avkomlingar. I lagförslaget föreslogs att priskontrollen skulle skärpas och att tillstånd till förvärv skulle vägras om köpeskillingen inte endast obetydligt översteg egendomens värde, med hänsyn tagen till bl. a. dess avkastning – alltså prisprövning, som här har diskuterats tidigare.

Vidare innehöll propositionen förslag som innebar att förvärv av mindre lantbruksföretag skall kunna vägras av regionalpolitiska skäl, om företaget behövs för att stärka annat mindre företag eller om det behövs för någon som är bosatt på orten.

På senare tid har debatten kommit att handla om att en del fastigheter i strukturrationaliseringssyfte blivit i största laget från arealsynpunkt, på bekostnad av intressenter som vill driva jord- och skogsbruk i mindre omfattning. Röster höjs också för att förbättra möjligheterna till kombinationer av olika slag med jord- och skogsbruk som bas – en möjlighet som i och för sig redan till viss del finns enligt den nuvarande lagstiftningen.

Det är mycket möjligt att det finns skäl till en viss kritik av nu gällande lag, men det förekommer också stora variationer vid tillämpningen i de olika länen. Om det än kan finnas brister, är det också angeläget att sträva efter en bättre fastighetsstruktur, vilket också påvisades i strukturutredningens betänkande.

Men man får nog också ställa sig frågan om det är sysselsättning eller försörjning som det handlar om och som man skall prioritera. Målsättningen måste vara att även kombinationsföretagen skall lämna en acceptabel försörjning till sina utövarer, varför det är angeläget att det ingår en noggrann prövning vid företagsupbyggnaden.

Fru talman! Jordbruksministern kommer inom kort att föreslå regeringen en översyn av jordförvärvslagens tillämpning och effekter. Översynen skall avse såväl jord- som skogsbruket. Vad avser skogsbruket kommer frågor som berör virkesförsörjningen och prisprövningen att ges förtur.

Principen att familjejordbruket skall utgöra basen skall även fortsättningsvis gälla. Men det är också viktigt, som utskottet säger i betänkandet, att hänsyn tas för att säkerställa och slå vakt om en levande landsbygd. Här kan de s. k. kombinationsföretagen ha stor betydelse. Möjligheterna att ta till vara kombinationen jord- och skogsbruk med annan sysselsättning liksom möjligheterna att undanta en del små fastigheter från förvärvsprövning bör undersökas.

Jordbruksministern har för avsikt att tillsätta en arbetsgrupp som får till uppgift att snabbt utföra den aviserade översynen.

Det har varit en ganska intressant debatt mellan Göthe Knutson och Karl Erik Olsson. Göthe Knutson säger att det har varit en förvirrad debatt, men den blir knappast lättare att förstå efter hans inlägg. Och ett är säkert: Nog

vill jag bevara mig för moderaternas inriktning när det gäller jordförvärvslagen.

Till Karl Erik Olsson skulle jag vilja säga: Ni behöver inte vara oroliga därför att ni har ställt upp på detta – det kommer säkert att bli ett bra resultat i slutändan.

I en gemensam reservation har moderaterna och folkpartiet förordat en parlamentarisk utredning, medan utskottsmajoriteten, bestående av socialdemokrater, centern och vpk, ansluter sig till jordbruksministrarnas förslag om en snabb översyn i stället för en parlamentariskt sammansatt utredning, som med all säkerhet skulle komma att ta betydligt längre tid.

Jag yrkar avslag på reservationen och motionerna samt bifall till jordbruksutskottets hemställan i betänkande 20.

**Anf. 218 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:**

Fru talman! Oaktat att det förekommit ett visst meningsutbyte med Karl Erik Olsson, kändes det alldeles mot slutet av Åke Selbergs anförande som om jag måste i varje fall försöka lätta på strupgreppet i den våldsamma omfamningen. Var lugn, Karl Erik Olsson, säger Åke Selberg, det blir bra.

Det hade varit intressant om Åke Selberg varit vänlig att berika Karl Erik Olssons förhoppningsvis goda nattsömn genom en liten beskrivning av hur ni tänker hantera strukturutredningen. Hur skall det bli i de särskilda strukturområdena, där ni inte tänker lätta på trycket utan där helt enkelt alla förvärv – även mellan syskon och i den trängre familjekretsen – skall provas? Hur skall ni ha det där?

Kan Åke Selberg trösta Karl Erik Olsson med att tala om hur det skall bli när ni tänker ta ut garantiavgifter, tänker beskatta fastighetsägare oavsett om de har inkomster eller inte? Det är inte bara i största allmänhet en märklig synpunkt, utan innebär också en mycket betydande förändring av den grundläggande principen i skattelagstiftningen, om man beskattar utan inkomst.

Försök muntra upp Karl Erik Olsson innan han går till sängs i kväll med att berätta om hur den goda omfamningen skall utformas. Karl Erik Olsson har nämligen i kväll, oaktat han kanske inte avsåg det, visat ett fullkomligt förtroende inför översynen. Han har t. o. m. sagt att förhållandet att det finns olika synsätt bland motionärerna är ett skäl för att ni socialdemokrater skall se över det hela. Friska upp Karl Erik Olsson litet till!

**Anf. 219 ÅKE SELBERG (s) replik:**

Fru talman! De farhågor som Arne Andersson i Ljung målar upp här behöver man nog inte vara särskilt orolig för. Jag tror inte heller att jag på något sätt behöver omfamna Karl Erik Olsson – han klarar sig säkert själv.

Men ett är säkert: Den jordförvärvsprövning som vi har i dag är inte bra, fast den har inte så stora brister att vi behöver göra en total översyn av lagstiftningen.

Jag kan också säga att man i flera lantbruksnämnder redan i dag beviljar kombinationsfastigheter och söker olika lösningar vid förvärvstillstånd. Man kombinerar med vitt skilda sysselsättningar.

Men om man skulle behöva få en vidare överblick över förhållandena på

detta område, skall vi naturligtvis ställa upp bakom det kravet. Det behövs ingen stor parlamentarisk utredning, utan det räcker med en översyn av tillämpningsföreskrifterna och en genomgång av vilka effekter som jordförvärvslagen har haft.

**Anf. 220 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:**

Fru talman! Efter detta fullkomligt genomlysande klarläggande från Åke Selberg vill jag inte utnyttja repliktiden ytterligare. Jag förstår att Karl Erik Olsson nu känner sig lugn.

**Anf. 221 KARL BJÖRZÉN (m):**

Fru talman! I och med behandlingen av jordbruksutskottets betänkande nr 20 är det nu tredje gången inom två dagar som jordförvärvslagen är föremål för debatter i kammaren. Vi har tidigare i dag i anslutning till konstitutionsutskottets granskningsbetänkande haft en debatt om jordförvärvslagens tillämpning i vissa fall. I går fördes en interpellationsdebatt, där det visade sig att finansminister Kjell-Olof Feldt och interpellanten Bo Lundgren var tämligen överens om att jordförvärvslagen har allvarliga brister.

Vid behandlingen av det nu förevarande betänkandet har debatten huvudsakligen gällt frågan huruvida de brister som finns i lagen och som alla tycks anse föreligger skall elimineras genom en parlamentarisk utredning eller genom en sådan översyn som regeringen har föreslagit. Jag vill bara i all enkelhet påpeka att det också finns andra möjligheter.

Det finns en enkel men mera radikal lösning, och det är att man helt enkelt avskaffar jordförvärvslagen. Min partivän Anders Andersson och jag har i motion Jo251 hemställt att riksdagen måtte besluta upphäva jordförvärvslagen.

Eftersom denna motion inte har följts upp av någon reservation i utskottet, föreligger inget lagförslag, och det lär då inte vara möjligt för riksdagen att fatta beslut i överensstämmelse med motionsyrkandet. Det är under sådana förhållanden inte heller meningsfullt att yrka bifall till detta. Jag vill dock rekommendera kammarens ledamöter att när frågan om jordförvärvslagen kommer upp till behandling nästa gång söka en lösning i linje med våra förslag i motion 251. Jag är medveten om – och det torde ha framgått av debatten – att de moderata företrädarna i jordbruksutskottet inte delar den uppfattning som Anders Andersson och jag har framfört i vår motion, men jag vill ändå göra denna rekommendation. Den riktar sig således både till mina egna partivänner och till de övriga partiernas företrädare.

**Anf. 222 ALF SVENSSON (c):**

Fru talman! I detta betänkande behandlas bl. a. min motion Jo610. Jag skulle emellertid också ha velat att motionen Jo233 hade omnämnts, eftersom den till vissa delar avhandlar just det ärende som är före i det här betänkandet. Jag vill citera några få meningar ur denna motion. Jag förstår efter debatten här i kväll att utskottet kanske inte haft ork att bry sig om alla motioner i ärendet.

Det heter i motion Jo233:

”En ny jordförvärvspolitik skall verka för mindre brukningsenheter och



biologisk-ekologisk odling. De mindre brukningsenheternas större möjligheter att klara en sådan odling skall beaktas vid tillämpningen av jordförvärvslagen och när statliga lånegarantier skall lämnas.

Vid försäljning av stora jordbruksfastigheter skall lantbruksnämnderna alltid undersöka om delning av fastigheten lämpligen kan ske. Därvid skall särskilt beaktas värdet för ökad sysselsättning och ökat boende på landsbygden. Vid bedömning av utvecklingsbarhet skall hänsyn tas till om lämplig kombination med annat arbete på eller utanför gården kan ske. Föreligger starka skäl för delning skall förvärvstillstånd endast ges om fastigheten delas.

Den biologisk-ekologiska odlingens större möjligheter att klara livsmedelsförsörjningen om landets gränser blir spärrade vid krig eller ekonomiska konflikter skall beaktas.

Familjeföretag skall vara bas i svenskt jordbruk men deltidsjordbruk skall kunna accepteras som fullvärdig och bestående driftsform.”

Fru talman! Eftersom denna motion inte alls behandlats i betänkandet har jag tagit mig friheten att citera ur den till kammarens protokoll.

**Anf. 223 KARL ERIK OLSSON (c):**

Fru talman! Det har sagts att debatten skulle vara förvirrad. Jag tycker emellertid att begreppen klarnar mer och mer efter hand som debatten fortskrider. Jag har anledning att tacka Karl Björzén för hans inlägg. Det bidrar till ett klarläggande av var partiståndpunkterna egentligen finns.

Jag är inte på något sätt – och det gäller hela centerpartiet – fullt överens med socialdemokratin när det gäller jordförvärsärenden. Det har pågått och pågår fortfarande en debatt om dessa, och sannolikt har vårt och kanske även en del andra partiers arbete påverkat socialdemokraterna under våren, så att de nu går in för en översyn som kan leda till en positiv förändring för landsbygden.

De inlägg som gjorts under kvällen av representanter för moderata samlingspartiet har delvis skilt sig från den debatt som förevar i jordbruksutskottet. Man har fått klart för sig att moderata samlingspartiet visserligen säger sig värna om de små jordbruken, men att de också värnar om sågverk och juridiska personers förvärv av mark. Det innebär naturligtvis att det finns en tendens till att moderata samlingspartiet kommer att stödja den socialdemokratiska regeringens propäer i kompletteringspropositionen när det gäller att öppna möjligheterna på den kanten, medan vi måste hålla emot.

När det gäller att värna landsbygden och dess miljö och befolkning är nog vi i centerpartiet tyvärr alltför ensamma. Men vi är ganska konsekventa.

**Anf. 224 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:**

Fru talman! Det är i så måtto glädjande för jordbruksutskottet att så många av kammarens ledamöter lyssnar på oss, även om jag är väl medveten om att de inte enbart lyssnar för att få en liten lektion om var partilinjerna går i fråga om jordförvärvspolitikerna utan kanske mera för att komma ifrån arbetet för i kväll.

Låt mig säga till Karl Erik Olsson att det enda omdöme jag kan ge om hans sista inlägg är att det nog var en aning grälsjukt. Vad till att börja med gäller Karl Björzéns inlägg hade han den goda smaken att själv säga att partivän-

nerna i jordbruksutskottet inte delar hans uppfattning. Vilka partilinjor är det som mot den bakgrunden har kommit fram, Karl Erik Olsson? Det var alltså ett onödigt inlägg på den punkten.

Beträffande talet om moderata samlingspartiets inställning till att ge juridiska personer vidgade möjligheter till förvärv vill jag verkligen, precis som Göthe Knutson för en stund sedan, ha besked om var vi har tagit ställning för detta. I kompletteringspropositionen sägs att man inom den nuvarande förvärvslagens ram avser att vidga möjligheterna för förädlare att förvärva skogsmark. Hur kan er misstro, Karl Erik Olsson, beträffande regeringens kloka sätt att sköta detta ha uppstått, när Karl Erik Olsson hela kvällen har pläderat just i denna fråga och sagt att det är bäst att regeringen sköter det här, åt er och åt socialdemokraterna? Varför gnöla över den lilla detaljen som socialdemokraterna ber om, när de enligt er mening i övrigt är kompetenta att sköta hela översynen av förvärvsfrågorna? Folkpartisterna ville vara med och i varje fall bilda någon front. Genom ert sätt att sköta denna fråga har vi inte en sådan möjlighet. Det kommer inte att avgas vare sig centerpartistiska, folkpartistiska eller moderata reservationer när översynen blir av.

De goda bitar som ni olyckligtvis företrädde i förvärvsutredningen kommer förmodligen att vara med i skrivningen. Det blir bara att vänta litet till, tills ni får ta ställning emot dem. Det kunde ni ha gjort i en parlamentarisk översyn, men den möjligheten avsåg ni er.

Fru talman! Hela denna diskussion blir märkligare och märkligare.

**Anf. 225 BERTIL JONASSON (c):**

Fru talman! Jordförvärvslagen behöver ses över. Vi måste få en lag som i högre grad befrämjar boende på landsbygden. Människorna där måste få en bättre service – det är helt enkelt nödvändigt för framtiden.

Jag ställer mig bakom en lagstiftning, som ger till resultat att enskilda i allt högre grad får förvärva ett jordbruk där de vill bo, även om fastigheten inte är helt bärkraftig. Det finns många som vill förvärva och bruka en mindre gård, men det har varit svårt att åstadkomma med den lagstiftning som nu finns. Kanhända kunde tillämpningsföreskrifterna och sättet varpå dessa frågor har behandlats ha varit något bättre. Motiven för en människa att köpa sig en mindre gård kan vara olika. Många som är utan arbete finner här en viss möjlighet att försörja sig.

Det har här i debatten talats om förslyade gårdar. Det var egentligen av den anledningen som jag begärde ordet. Man frågar sig: Hur har dessa förslyade gårdar uppstått? Jo, bl. a. därför att bolagsförbudslagen slopades. Detta genomdrevs av de andra partierna, helt emot centerns uppfattning. Efter denna beta blev väldigt många gårdar öde och igenslyade. Jag kan peka på en hel del, om ni kommer till Värmland.

Det är mycket glädjande att det råder enighet om behovet av en översyn av jordförvärvslagen, så att man kan lätta på bestämmelserna. Det är mycket bra att alla har kommit till denna uppfattning – det är det viktigaste.

Det råder däremot oenighet om hur utredningen skall ske, om det skall vara en parlamentarisk kommitté eller inte. Detta är ingen stor fråga!

Efter snart 30 år i riksdagen har jag lärt att entusiasmen inte är särskilt stor

från vare sig moderater, folkpartister eller socialdemokrater när det gäller det mindre jordbruket och glesbygden. Det har vi bevis för. Vi kan här peka på dels borttagandet av bolagsförbudslagen, dels på regionalpolitiska frågor. Vi kan också peka på stödet till jordbruket i skogslänen, ett ämne som vi får anledning och möjligheter att återkomma till.

Sättet varpå översynen genomförs är inte avgörande. Alla partierna behåller förmodligen sin uppfattning, och när förslagen kommer på riksdagens bord får vi igen byta åsikter.

Fru talman! Med hänsyn till den lilla betydelse som sättet har på *hur* översynen sker, kommer jag att avstå från att rösta i voteringen.

Överläggningen var härmed avslutad.

#### **Lagutskottets betänkande 28**

*Mom. 2 (fastställande av faderskap m. m.)*

Utskottets hemställan bifölls med 251 röster mot 63 för reservationen av Ulla Orring och Bengt Harding Olson.

#### *Övriga moment*

Utskottets hemställan bifölls.

#### **Jordbruksutskottets betänkande 20**

Utskottets hemställan bifölls med 191 röster mot 115 för reservationen av Arne Andersson i Ljung m. fl. 7 ledamöter avstod från att rösta.

#### **18 § Anf. 226 FÖRSTE VICE TALMANNEN:**

På morgondagens föredragningslista upptas arbetsmarknadsutskottets betänkande 13 med över 10 timmar anmäld talartid främst bland två gånger bordlagda ärenden.

#### **19 § Kammaren åtskildes kl. 23.29.**

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

*/Gunborg Apelgren*